

Kehitys

Utveckling JOULUKUU 4.2021

**Erkki Sutinen
kouluttaa
namibialaisista
digiajan osaajia**

**Demokratian
merkitys**

**Kotiinpaluuta
odotellessa**

Kehitys- yhteistyötä kriisin keskellä

Zainab on yksi miljoonista lapsipakolaisista, jotka yrittävät selviytyä talven yli ääriliike Talebanin valtaamassa Afganistanissa. Ulkomaalaiset avunantajat pohtivat, miten rakentaa yhteistyötä hauraissa valtioissa.

Optimismi koetuksella

Olen luonteeltani optimisti, mutta myönnän, että viime aikoina optimismini on ollut koetuksella. Koronapandemian vaikutukset kehittyvissä maissa, ilmastokriisi, uutiset Myanmarista, Afganistanista ja Etiopiasta sekä demokratian ottamat taka-askeleet maailmassa ovat kaikki koetelleet tulevaisuudenuskoani. Kuten osakemarkkinoista sanotaan, aiemmin tapahtunut kehitys ei ole tae tulevaisuudesta, ja tämä pätee myös kehitykseen. Valitettavasti taka-askeleita välillä otetaan.

Aina kun tulevaisuudenuskoani koetellaan, palaan ruotsalaisen professorin **Hans Roslingin** kirjaan *Faktojen maailma*.

Päivittäisen uutisvirran ja kriisien yli on rauhoittavaa nähdä, että pitkällä aikavälillä maailma on kehittynyt parempaan suuntaan. Elämme monin tavoin paremmalla maapallolla kuin sata vuotta sitten.

MUTTA TYÖTÄ tulee jatkaa, koska maailma ei todellakaan ole valmis, kuten tämän lehden sloganissa todetaan.

Demokratian asema maailmassa on viime vuosina kaventunut.

The Economist Intelligence

Unit -palvelun mukaan 167 tutkitusta maasta 70 prosentissa demokratian tilanne heikkeni vuonna 2020. Vain 8,4 prosenttia maailman ihmisistä asuu vahvoissa demokratioissa. Tämän lehden esseessä **Teppo Eskelinen** kehottaa meitä epäonnistuneen demokratiaviennin jälkeen pysähtymään ja pohtimaan demokratian merkitystä.

Lehdessä tarkastellaan myös tilannetta, jossa yhä suurempi osa köyhistä ihmisistä asuu konfliktierikissä maissa. Tämä haastaa uudella tavalla niin Suomen kuin muutkin kansainväliset toimijat hyvän monialajohtajuuden lisäksi joustavuuteen ja käytännönläheisyyteen. Kuten **Olli Ruohomäki** kommentissaan muistuttaa, yhteiskunnat muuttuvat lopulta vain sisältäpäin. Ulkoapäin ei voida kuin tukea ja kannustaa.

USEIN VAIKUTTAA siltä, että mediaan mahtuu vain yksi kriisi kerrallaan. Puhutaan CNN-ilmiöstä eli siitä, että median huomio kiinnittyy yhteen kriisiin vain lyhyeksi ajaksi, kunnes siirtyy seuraavaan kriisiin. Vaikka huomion valokeila siirtyy muualle, kriisi ja ihmisten hätä jatkuvat. Tämän lehden Ajankuvassa nostamme esille unohdetut kriisit. **Fabeha Monirin** kuvat Bangladeshin pakolaisleiriltä, jossa miljoona rohyngaa odottaa mahdollisuutta palata Myanmarin, ovat hätkähdyttäviä.

Tanssissakin otetaan yksi askel taakse ja sitten taas kaksi eteenpäin. Uskon tämän pitävän yhä kehityksessäkin paikansa. Tai kuten presidentti **Martti Ahtisaari** on todennut konflikteista: ”Minkä ihminen on aloittanut, ihminen pystyy myös lopettamaan.”

Pysyn siis kaikesta huolimatta optimistina ja uskon, että parempi huominen on meille kaikille mahdollinen.

PS. Haluan toivottaa lämpimästi tervetulleeksi Kehitys-Utveckling-lehden uuden päätoimittajan **Minttu-Maaria Partasen**, joka tästä eteenpäin toimii lehden peräsimestä ja kertoo ajatuksiaan tällä paikalla.

Tämän numeron juttuja myös ruotsin kielellä Kehitys-Utvecklingin verkkosivuilla osoitteessa kehityslehti.fi.

VILLE CANTELL
vt. päätoimittaja

BENGT SIGVARDSSON

Singeli viihdyttää ja valistaa Tansaniassa

Nopeatempoinen musiikki tanssittaa mutta myös tarinoi Dar es Salaamin slummien arkisista iloista ja suruista. Jagwa Music -yhtyeen solisti Mzee Rashidi Mbarak haluaa pitää nuoret kaidalla tiellä kaukana päihteistä ja rikoksista.

LUE JUTTU SIVULTA 46.

Kehitys - Utveckling

Tilaukset ja osoitteenmuutokset
Verkossa kehityslehti.fi/tilaa-lehti/
Sähköpostitse kehitys.um@grano.fi
Puhelimitse tiistaisin ja torstaisin
klo 9–11/Grano Oy, 044 766 3126

Julkaisija Ulkoministeriö Viestintäosasto Kestävän kehityksen ja kaupan viestinnän yksikkö, PL 176, 00023 Valtioneuvosto
Toimitusneuvosto AD Teemu Heinilehto, viestintäjohtaja Mikko Koivumaa (pj.), apulaisosastopäällikkö Helena Airaksinen, toimittaja Janne Hopsu, asiantuntija Lyydia Kilpi, professori Anja Nygren, professori Jukka Pirttilä, toimittaja Sami Sillanpää, toimittaja Maria Tolsa
Päätoimittaja Minttu-Maaria Partanen, 050 442 0273, minttu-maaria.partanen@formin.fi
Toimitussihteeri Tiina Kirkas, tiina.kirkas@gmail.com **Ulkoasu** Laura Ylikahri
Painatus Grano Oy ISSN 0787-041
Kannen kuva Zohra Bensemra/Reuters/LK
Lehden sisältöä lainattaessa on lähde mainittava.
Artikkelit edustavat kirjoittajiensa kantaa.
Neljä kertaa vuodessa ilmestyvä Kehitys-Utveckling on tilaajille maksuton.
Kehitys-Utveckling 1.2022 ilmestyy maaliskuussa.

06

Maaailman makasiini

Tuoreen tutkimuksen mukaan Sambian käteisapuohjelma on suojannut hyvin köyhiä ihmisiä tulonmenetyksiltä koronakriisin aikana.

10

Miten niin?

Miksi Afrikan talouskasvu ei tuota työpaikkoja? Brahma Coulibaly vastaa.

11

Afriikka tuottaa enemmän palveluita kuin tavaroita

Vain neljässä Afrikan maassa teollisuus tuotti yli puolet bruttokansantuotteesta vuonna 2017.

12

Kehitysyhteistyö siirtyy hauraisiin valtioihin

Köyhät ihmiset asuvat enimmäkseen kriisiherkissä maissa. Siksi kansainvälisiltä avunantajilta vaaditaan monialajohtajuutta, joustavuutta ja käytännönläheistä otetta.

FABEHA MONIR

19

Kolumni

Ujuni Ahmed

Kehitysyhteistyön tulee perustua paikallisen osaamisen tunnustavaan aitoon kumppanuuteen.

20

Essee

Teppo Eskelinen

Mitä tarkoitamme demokratialla ja keille kaikille se kuuluu?

24

Henkilö

Afrikan nuoria ei saa jättää heitteille digitaalisuudessa, sanoo professori Erkki Sutinen.

38

Puheenvuoro

Yasmine Sherif

Koulutus on rauhan ja vakauden perusta kehittyvissä maissa. Siksi se tarvitsee kiireesti rahoitusta.

40

Perussa ruoka kulkee mopokyydillä

Nyt huonosti ansaitsevat lähetit haluavat parantaa työolojaan.

44

Suomi tekee

Justice Rapid Response -järjestö haluaa vakaviin kansainvälisiin rikoksiin syyllistyneet vastuuseen teoistaan.

28

Ajankuva

Ismat, 6, ja Roksana, 8, ovat rohyngatyttöjä, jotka vuonna 2017 pakenivat perheineen vainoa ja väkivaltaa Myanmarista rajan yli Bangladeshiin. He asuvat yhä maailman suurimmassa pakolaisleirissä Cox's Bazarissa Banglan lahden rannalla. Miljoonat pakolaislapset elävät mediahuomion ulottumattomissa myös Syyriassa ja Jemenissä.

LIISA TAKALA

46

Vapaalla

Tansanialainen singelimumusiikki viihdyttää ja valistaa.

48

Esittelyssä

Väestökehitykseen voidaan vaikuttaa, lupaa Minne menet ihminen? -tietokirja.

50

Tuliaisat

Noora Mäkelä oppi Keniassa, kuinka tärkeää tiedon kerääminen on kehitystulosten arvioinnissa.

51

Sarjakuva

Ramses Morales Izquierdo
Kun maapallo lämpenee, vesi valtaa kodit niin ihmisiltä kuin eläimiltäkin.

Pandemia paljasti aukot turvaverkoissa

Koronakriisi vei työpaikan miljoonilta afrikkalaisilta, mutta valtioiden sosiaali-turvajärjestelmistä oli vain vähän apua tulonsa äkillisesti menettäneille ihmisille.

TÄHÄN TULOKSEEN päättyy YK-yliopiston kehitystaloustieteen tutkimuslaitoksen UNU-WIDERin selvitys, jossa kartoitettiin pandemian alkuvaiheen sosioekonomisia vaikutuksia Afrikassa.

Ghanassa, Mosambikissa, Sambiassa, Tansaniassa ja Ugandassa tarkasteltiin erityisesti sosiaali- ja veropolitiikan vaikutuksia köyhyyteen ja tuloeroihin.

WIDERin tutkija **Jesse Lastunen** kertoo, että monissa maissa kotitalouksien tulonmenetykset supistavat automaattisesti ansiotuloista maksettuja veroja ja sosiaalivakuutusmaksuja. Esimerkiksi Suomessa tästä huolehtii progressiivinen verotus.

”Afrikassa nämä mekanismit eivät kuitenkaan kompensoineet tulonmenetyksiä tehokkaasti, koska suuri osa väestöstä työskentelee epävirallisella sektorilla.”

Kriiseihin tulee varautua

Sosiaalitutkia, jotka reagoisivat köyhimpien väestöryhmien tulonmuutoksiin, on myös niukasti. Siksi monessa maassa on käteisapuohjelmia, joita on pandemian aikana laajennettu.

WIDERin tutkimuksessa Sambian käteisapuohjelma suojasi parhaiten köyhiä talouksia tulonmenetyksiltä.

”Ohjelmaa laajennettiin pandemian alussa onnistuneesti. Yhä useampi hädänalainen kotitalous pääsi tukien piiriin, ja etuustasoja nostettiin”, Jesse Lastunen kertoo.

Hänen mielestään pandemian keskeinen opetus on, että äkillisten kriisien varalta valtioilla tulisi olla valmiina kattavat tukiohjelmat. Oleellista on kehittää toimintamallit, joilla tunnistetaan ja tavoitetaan eniten tukea tarvitsevat ryhmät.

Koronasulut ja liikkumisrajoitukset ovat hankaloittaneet katukauppaa Ugandassa.

Myönteinen tutkimustulos oli, että ainakin pandemian alussa köyhien osuus kasvoi pelättyä vähemmän, vain muutamia prosenttiyksiköjä.

Kriisin vaikutukset eri väestöryhmiin kuitenkin vaihtelivat. Erityisesti kaupunkien palvelualoilla työskentele-

vien tulot romahtivat, kun liikkumiskiellot sulki liikkeen ja estivät pääsyn työpaikoille.

Maaseudulla vaikutukset olivat vähäisemmät. Esimerkiksi Mosambikissa hyvä satovuosi jopa hieman paransi köyhimpien kotitalouksien toimeentuloa.

Öljynporaus Persianlahdella.

SHUTTERSTOCK

58 prosenttia öljystä jätettävä maan sisään

TUOREESSA tutkimuksessa arvioidaan, että suurin osa maailman nykyisistä öljy-, kivihiili- ja maakaasuvarannoista pitäisi jättää hyödyntämättä, jos ilmaston lämpeneminen aiotaan pitää 1,5 asteessa edes 50 prosentin todennäköisyydellä.

Laskelmissa 89 prosenttia kivihiilestä, 58 prosenttia raakaöljystä ja 59 prosenttia maakaasusta jätettäisiin maan sisään siten, että ensimmäisenä luovuttaisiin kaikkein saastuttavimmista ja vaikeimmista tuotantomuodoista, kuten öljyhiekasta. Esimerkiksi öljyn poraaminen tulisi lopettaa Lähi-idässä siinä vaiheessa, kun nyt tiedossa olevia hyödyntämättömiä varantoja olisi jäljellä 62 prosenttia. Afrikassa vastaava raja olisi 51 prosenttia, Kiinassa ja Intiassa 47 prosenttia.

13,7 milj.

Ympäristöongelmien aiheuttamat vuosittaiset ihmiskuolemat maailmassa. Lähes neljäsosa kaikista kuolemista liittyy ympäristön pilaantumiseen, kuten ilmansaasteisiin ja altistumiseen vaarallisille kemikaaleille.

There is no business on a dead planet.

– BUSINESS FOR NATURE

ÄÄRISÄÄT AJAVAT IHMISIÄ KODEISTAAN AFRIKASSA

THE STATE of the Climate in Africa 2020 -raportti varoittaa, että lämpötilat Afrikassa ovat nousseet nopeammin kuin globaali keskilämpötila. Vuosi 2020 oli laskentamallista riippuen joko kolmanneksi tai kahdeksanneksi lämpimin maanosan mittaushistoriassa.

Raportin mukaan jokainen tulva tai kuivuuskausi lisää ruokaturvattomuutta 5–20 prosenttiyksiköllä Saharan eteläpuolisessa Afrikassa. Vuonna 2020 ruokaturvattomuudesta kärsiviä ihmisiä oli alueella peräti 40 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna.

Itä-Afrikassa ja Afrikan sarven alueella nähtiin viime vuonna 12 prosenttia kaikista maailman uusista väestön pakkomuutoista. Yli 1,2 miljoonaa ihmistä pakeni luonnonkatastrofia ja lähes 500 000 ihmistä konfliktia. Luonnonkatastrofeja aiheuttivat tulvat, myrskyt ja kuivuudet.

Länsi-Afrikkaa käsittelevä toinen tutkimus varoittaa, että jopa 32 miljoonan ihmisen on lähdettävä sisäiseen maanpakoon vuoteen 2050 mennessä, jos alueen maissa ei edistetä ilmasto- ja kehitystoimia. Ilmastoliikehdintä saattaa käynnistyä jo vuonna 2030.

NAUDANLIHA AIHEUTTAA NELJÄNNEKSEN RUOANTUOTANNON ILMASTOPÄÄSTÖISTÄ

MAATALOUSTUOTTEIDEN ilmastopäästöt tarkentuivat laajassa tutkimuksessa, jossa arvioitiin eläin- ja kasviperäisten tuotantoketjujen eroja. Eläinperäisten elintarvikkeiden osuus maatalouden päästöistä oli 57 prosenttia, kun taas kasviperäiset tuotteet vastasivat 29 prosentista päästöjä.

Yksistään naudanlihan tuotanto aiheutti 25 prosenttia kaikista päästöistä. Muita suuria päästölähteitä olivat lehmänmaito, porsaanliha ja kananliha.

Suurimmat alueelliset päästölähteet löytyivät Etelä- ja Kaakkois-Aasiasta. Kiina, Intia ja Indonesia tuottavat paljon riisiä, joka on suurin kasviperäisten päästöjen lähde.

AFRIKKA TAVOITTELEE VERKKOYHTEYKSIÄ AVARUUDESTA

KORONAPANDEMIA on lisännyt verkkoyhteyksien kysyntää Afrikassa. Maanosan väestöstä vasta noin 40 prosentilla on mahdollisuus käyttää internetiä.

Yhdysvaltalaisen *Quartz*-lehden mukaan Afrikan maat pyrkivät nyt parantamaan yhteyksiä satelliiteilla. Afrikan yläpuolella lentää jo kymmeniä telekommunikaatiosatelliitteja. 21 maata suunnittelee toiminnan laajentamista.

Etninen tausta ennustaa köyhyyttä

MONIULOTTEISTA köyhyyttä mittaava tuore YK-raportti paljastaa, että köyhyytaso saattaa vaihdella suuresti eri etnisten ryhmien välillä.

Esimerkiksi Gabonissa tai Nigeriassa köyhyysaste voi vaihdella jopa 70 prosenttiyksikköä eri kansojen välillä. Bolivian alkuperäisyhteisöissä asuu 44 prosenttia väestöstä mutta 75 prosenttia maan köyhistä. Myös Intiassa köyhyys keskittyy alempiin kasteihin tai väestöryhmiin, joihin kuuluu viisi köyhää kuudesta.

MOHAMMED MOHAMMED/EYEVINE/LK

Vesipula uhkaa yli puolta maailman väestöstä vuonna 2040.

Vesi- ja ruokaongelmat yleistyvät

EKOLOGISTEN uhkien raportissa arvioidaan ruokaturvaa, veden saatavuutta, väestönkasvua, sään ääri-ilmiöitä ja luonnonkatastrofeja.

Raportin mukaan nykyisellä muutosvauhdilla jo yli puolet maailman väestöstä kärsii vesipulasta vuonna 2040. Ruokaturvattomuus koettelee 3,5 miljardia ihmistä nykyisen 1,5 miljardin sijaan.

Lapsi kerää roskia kaatopaikalla Intian pääkaupungissa New Delhissä.

VIJAY PANDEY/DPA/LK

Innovatiivinen ilmapiiri houkutteli maailmanjärjestön Suomeen

YK:n hankepalvelujen toimisto UNOPS on avannut Helsinkiin toimiston, joka vastaa sen vaikuttavuussijoittamiseen kannustavasta ohjelmasta.

S3I-OHJELMA houkuttelee yksityisiä rahoittajia kestävään sijoitustoimintaan kehittyvien maiden markkinoilla.

”Ohjelma keskittyy kohtuuhintaisen asumisen, uusiutuvan energian ja terveydenhuollon suuriin infrastruktuurihankkeisiin. Sijoituksilla tavoitellaan tuoton ohella mitattavaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta”, YK:n apulaispääsihteeri **Vitaly Vanshelboim** sanoo.

Hänen mukaansa YK:ta kiinnostaa Helsingin seudun vahva innovaatio-ekosysteemi eli yritysten, tutkimuslaitosten, julkisen sektorin, kuluttajien ja muiden toimijoiden tiivis yhteistyö. Lisäksi Suomessa on päästy hyvään vauhtiin myönteisiä kehitysvaikutuksia hakevassa vaikuttavuussijoittamisessa.

”Myös Suomen hallituksen ja Helsingin kaupungin vahvalla tuella oli merkitystä.”

Mahdollisuus suomalaisillekin

Vitaly Vanshelboimin mukaan S3i tarjoaa yhteistyötä suomalaisille sijoittajille, olivatpa ne yksityishenkilöitä tai vaikkapa eläkeyhtiön kaltaisia institutionaalisia sijoittajia.

TSMO PEKARINEN/LK

YK-järjestöistä Helsinkiin ovat sijoittuneet hankepalvelujen toimiston UNOPSin lisäksi YK-yliopiston kehitystaloustieteen tutkimuslaitos UNU-WIDER, tekoälyä ja massadataa kehityksessä hyödyntävä UN Global Pulse ja Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM.

S3i vastaa myös globaalista innovaatio- ja teknologiaohjelmasta, joka pyrkii edistämään YK:n kestäväen kehityksen toimintaohjelmaa. Suomalaisille kasvuyrityksille tämä voi avata uusia liiketoimintamahdollisuuksia.

Viime vuonna UNOPS järjesti Global Innovation Challenge -kilpailun, jonka voitti suomalainen Origin by Ocean. Yritys jalostaa vesistöjen haitallisista levistä uutta raaka-ainetta teollisuuden käyttöön.

YK:n organisaatioista Suomessa toimivat entuudestaan YK-yliopiston kehitystaloustieteen tutkimuslaitos UNU-WIDER, tekoälyä ja massadataa kehityksessä hyödyntävä UN Global Pulse ja Kansainvälinen siirtolaisuusjärjestö IOM.

Elokuussa YK:n lastenjärjestö Unicef kertoi perustavansa Suomeen kaksi innovaatiotyön keskusta, jotka alkavat kehittää digitaalista opetusta ja oppimista.

Afrikka tarvitsee savupiiputonta teollisuutta

Afrikan taloudet kasvavat, mutta kasvu ei synnytä riittävää määrää tuottavia työpaikkoja, sanoo yhdysvaltalaisen Brookings-ajatushautomon apulaisjohtaja Brahim Coulibaly.

Vähiten kehittyneiden maiden ryhmässä on erityisen paljon Afrikan maita. Johtuuko se näissä maissa rehottavasta korruptiosta, Brahim Coulibaly?

”On totta, että köyhyys on entistäkin afrikkalaisempi ilmiö. Kun vielä 1970-luvun alussa 17 prosenttia kaikista maailman köyhistä asui Afrikassa, nykyisin osuus on jo 70 prosenttia. Jos emme onnistu köyhyydenvastaisissa toimissa, vuonna 2030 lähes 90 prosenttia planeetan köyhistä asuu Afrikassa.

Mutta en lähtisi syyttämään tästä yksinomaan korruptiota, vaikka silläkin on suuri merkitys.

Yksi tärkeimmistä syistä sitkeän köyhyyden taustalla on se, että Afrikassa talouskasvu ei ole onnistunut luomaan työpaikkoja. Talous on kasvanut parin vuosikymmenen ajan viiden tai kauden prosentin vuosivauhdilla, mutta työpaikkoja on syntynyt vain puolet siitä, mitä kasvava työikäisten joukko tarvitsisi.”

Miksi työpaikkoja ei synny?

”Läntiset teollisuusmaat pystyivät aikoinaan kehittämään talouttaan huomattavasti vähemmän kilpaillussa ympäristössä. Ne onnistuivat luomaan teollisuutta ja saivat siirrettyä paljon työvoimaa maataloudesta teollisuuteen.

Nyt elämme maailmassa, jossa kansainvälinen kilpailu on huomattavasti kovempaa. Teollisuustuotannon käynnistäminen on entistä vaikeampaa. Se vaatii osaamista ja pääomaa.

Afrikka ei ole kyennyt rakentamaan omaa teollisuussektoriaan. Sen sijaan työvoimaa on siirtynyt maataloudesta palvelusektorille, jonka tuottavuus ei ole niin korkeaa kuin teollisuudessa.

Jos teollistumisessa onnistuttisiin, suuret määrät vähän koulutettuja maatalouden työntekijöitä voisi siirtyä tuottavampiin töihin.”

Millaisia nämä työpaikat Afrikan tapauksessa olisivat?

”Perinteisen teollisuuden rinnalle Afrikan sopisivat hyvin savupiiputeollisuuden ulkopuoliset alat, kuten matkailu, maataloustuotteiden jatkojalostaminen, puutarhaviljely sekä informaatio- ja viestintäalan palvelut.

Maataloustuotteiden jatkojalostaminen näyttää erityisen lupaavalta. Monella maalla on maataloustuotteita, joita ne ovat perinteisesti myyneet ulkomaille. Näitä tuotteita olisi mahdollista jatkojalostaa ja kaupata kotimaan markkinoille – ja ehkä myöhemmin myös ulkomaille.

Afrikka tuo nykyään lähes 40 miljardilla Yhdysvaltain dollarilla ruokaa muualta. Tämä tarkoittaa, että mantereiden mailla olisi jo valmiina laajat kotimaiset markkinat jalostetuille tuotteilleen.”

Nouseeko Afrikka koskaan?

”Vaikka haasteita riittää, ne eivät ole ylittämättömiä. On hyvä muistaa, että läntisillä teollisuusmailla oli aikoinaan samantlaisia ongelmia. Ja vaikka olo-

Artikkeli on luettavissa ruotsiksi Kehitys-Utvecklingin verkkosivuilla kehityslehti.fi.

BRAHIMA SANGAFOWA COULIBALY, 49

Työ Yhdysvaltalaisen Brookings-ajatushautomon Global Economy and Development -ohjelman apulaisjohtaja vuodesta 2020

Ura Toiminut muiden muassa Yhdysvaltain keskuspankin johtokunnan ekonomistina ja Brookings-ajatushautomon Africa Growth Initiative -ohjelman johtajana

Koulutus Taloustieteen tohtori Michiganin yliopistosta vuonna 2005

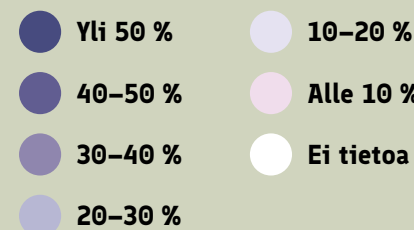
suhteet ovat nyt erilaiset, en näe syytä, miksi vähiten kehittyneet maat Afrikassa ja muualla eivät tästä nousisi. Se vaatii hyvää johtajuutta ja innovatiivista ajattelua.”

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

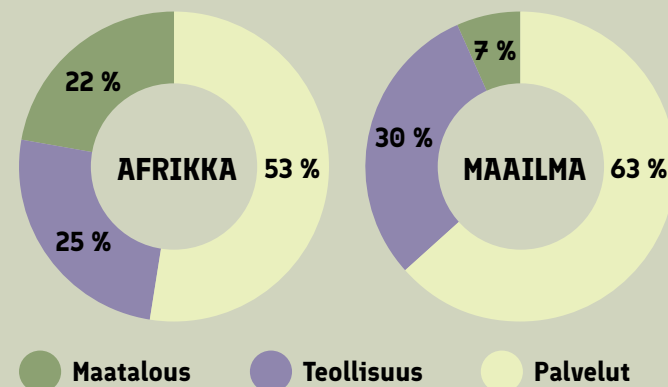
AFRIKKA TUOTTA ENEMMÄN PALVELUITA KUIN TAVAROITA

Tavara-, kaivos- ja energiateollisuus sekä rakentaminen tuottivat vuonna 2017 yli puolet bruttokansantuotteesta neljässä Afrikan valtiossa eli Libyassa, Angolassa, Kongon tasavallassa ja Päiväntasaajan Guineassa. Sudanissa, Somaliassa ja Sierra Leonessa niiden tuotto jäi alle kymmeneen prosenttiin.

TEOLLISUUSTUOTANNON OSUUS AFRIKAN MAIDEN BRUTTOKANSANTUOTTEESTA VUONNA 2017

ERI TOIMIALOJEN OSUUS BRUTTOKANSANTUOTTEESTA VUONNA 2017

KEHITYS- YHTEISTYÖ SIIRTYY HAURAIISIIN VALTIOIHIN

Yhä suurempi osa maailman köyhistä ihmisistä asuu kriisiherkissä maissa. Tämä haastaa kansainväliset avunantajat, joilta vaaditaan nyt hyvän monialajohtajuuden lisäksi joustavuutta ja käytännönläheistä otetta.

Yhdysvaltain kongressi sai vastikään haltuunsa yhteisöpalvelu Facebookin sisäisiä raportteja, jotka paljastavat sosiaalisen median jättiläisen tienneen, että sen toiminta on ollut vahingollista useissa hauraissa konfliktimaissa.

Ilmiantaja **Frances Haugen** kertoi kongressille, että Facebook oli jättänyt puuttumatta etenkin Etiopiassa ja Myanmarissa levitettyyn vihapuheeseen ja valeutisiin. Etiopiassa se oli palkannut vain kourallisen työntekijöitä valvomaan miljoonapäästä käyttäjäkuntaansa, joka puhuu kymmeniä eri kieliä ja elää räjähdysalttiissa poliittisessa ympäristössä.

Facebook käytti erilaisia filttäreitä ja algoritmeja, joilla se pyrki estämään käyttäjiään levittämästä vahingollista sisältöä. Algoritmit kuitenkin tunnistavat kiellettyä sisältöä erityisen huonosti, kun niiden pitää ymmärtää sanojen konteksti. Etiopiassa ja Myanmarissa ymmärrystä olisi tarvittu, sillä maissa on käynnissä erittäin monimutkaisia, vuosikymmenten taakse ulottuvia etnisiä konflikteja. Etiopia on vajonnut vakavaan sisäiseen konfliktiin, ja Myanmarissa on jatkunut järjestelmällinen väkivalta rohingya-kansaa kohtaan.

Facebook ei ole kuitenkaan ensimmäinen toimija, joka on kompuroinut epävakaisissa valtioissa.

Teollisuusmaat ovat tehneet kehitysyhteistyötä, antaneet humanitaarista apua ja panostaneet sotilas- ja siviilikriisinhallintaan kehittyvissä maissa jo vuosikymmenten ajan. Silti näidenkin alojen ammattilaisilla voi olla vaikeuksia löytää oikeita toimintamalleja, kun kohdemaan yhteiskunnalliset olot muuttuvat epävakaisiksi.

Tulevaisuudessa avunantajien haasteet saattavat lisääntyä entisestään, sillä äärimmäinen köyhyys ja epävakaut olot näyttäisivät keskittyvän harvaan joukkoon hauraita maita, jotka sinnittelevät kriisistä toiseen.

Viheliäisten tekijöiden kierre

Hauraille valtioille ei ole yksiselitteistä määritelmää, mutta lyhyesti ilmaistuna termi kuvaa maita, joilla on useita samanaikaisia ongelmia ja heikentynyt kyky selviytyä niistä.

Teollisuusmaiden yhteistyöjärjestön OECD:n viime vuonna julkaiseman raportin mukaan jo 76 prosenttia maailman köyhistä ihmisistä asui hauraissa maissa vuonna 2020.

Myös väkivalta, aseelliset konfliktit ja väestöjen pakkomuutot keskittyvät samoihin maihin. Vuonna 2019 peräti 22 maailman 31 konfliktialueesta sijaitsi hauraissa valtioissa

”Köyhyys ja konfliktit korreloivat keskenään”, vahvistaa **Olli Ruohomäki**, joka toimii vierailevana johtavana asiantuntijana Ulkopoliittisessa instituutissa.

Ruohomäki puhuu ”viheliäisten tekijöiden” – aseellisten konfliktien, poliittisen epävakauden ja köyhyyden – kiertestä, josta seuraa, että yleensä samat valtiot sijoittuvat viimeisiksi kehitystä mitaavissa tutkimuksissa.

OECD määrittelee haurauden viidellä ulottuvuudella, jotka liittyvät turvallisuuteen, talouteen, oikeuden käyttöön, hallintoon ja valtioiden kykyyn reagoida erilaisiin šokkeihin. Järjestön vuonna 2020 laatimassa listauksessa hauraita valtioita tai ympäristöjä oli yhteensä 57, ja näistä 13 oli äärimmäisen hauraita.

Mitkä maailman maista sitten ovat äärimmäisen hauraita eli Ruohomäen tarkoittamia peränpitäjämaita?

Saharan eteläpuolisessa Afrikassa näitä ovat Burundi, Etelä-Sudan, Keski-Afrikan tasavalta, Kongon demokraattinen tasavalta, Kongon tasavalta, Somalia, Sudan ja Tšad. Lähi-idässä samaan luokkaan kuuluvat Jemen, Irak ja Syyria. Näiden lisäksi listalla ovat vielä Afganistan ja Haiti.

Lista ei ole kiveen hakattu, ja muutoksia tapahtuu etenkin sen mukaan, miten konfliktit syttyvät ja sammuvat. Listalla on kuitenkin myös maita, jotka näyttäisivät olevan vuosikymmeniä kestävässä kiertessä.

Terrorismin torjuntaa

Haurailla mailla ei yleensä ole omia voimavaroja katkaista heikentävien tekijöiden ja huonojen lopputulosten kierrettä. Siksi ne tarvitsevat ulkopuolista apua.

OECD:n jäsenmaat tukivat hauraita maita vuonna 2018 noin 60 miljardilla Yhdysvaltain dollarilla. Avunantajat laittavat rahaa epävakaiden maiden terveydenhuoltoon ja koulutukseen sekä

”Köyhyys ja konfliktit korreloivat keskenään.”

– Olli Ruohomäki

osallistuvat sotilaallisten ja humanitaaristen kriisien hallintaan, koska ne pelkäävät muiden muassa pakolaisaaltoja, terrorismia ja kansainvälisten kauppareittien vaarantumista.

Kehitysyhteistyövarojen merkitys on erityisen suuri äärimmäisen hauraissa maissa, joissa ne ylittivät suorien ulkomaisten sijoitusten määrän 11,5-kertaisesti ja ulkomailta lähetettyjen varojen määrän 2,5-kertaisesti vuonna 2018.

Kahden viime vuosikymmenen aikana kehitysyhteistyö on alkanut keskittyä yhä voimakkaammin hauraisiin valtioihin, kun osa entisistä avuntarvitsijoista on noussut keskituloisten maiden luokkaan.

Suomikin on lopettanut vähitellen kehitysyhteistyötään Latinalaisessa Amerikassa ja eteläisessä Afrikassa ja siirtänyt tietoisesti tukeaan hauraisiin valtioihin, kuten Afganistaniin, Somaliaan, Palestiinalaisalueelle ja Syyriaan. Joissain pitkäaikaisissa yhteistyömaissa, kuten Etiopiassa ja Mosambikissa, sisäiset tapahtumat ovat lisänneet yhteiskuntien haurautta.

Riskit vähenevät yhteistyöllä

Joudutaanko hauraissa valtiossa sitten noudattamaan kehitysyhteistyössä erilaisia periaatteita kuin muualla?

Yksi suurimmista eroista on se, että hauraissa maissa hallinnot ovat usein autoritaarisia ja kansalaisilla on heikko luottamus instituutioihin, sanoo Afganistanissa pitkään työskennellyt **Lotta Valtonen**, joka toimii paraikaa ulkoministeriön demokratian ja hyvän hallinnon neuvonantajana.

Valtosen mukaan ulkopuolisen kehitysyhteistyötoimijan on varottava antamasta tukeaan autoritaariselle hallinnolle, mutta samalla on löydettävä tapoja, joilla apu saadaan perille. Yhteistyötä voidaan tilanteen mukaan tehdä esimerkiksi YK-järjestöjen, paikallisten kansalaisjärjestöjen, alempien hallintotasojen, yksityisen sektorin, median tai jopa taiteilijoiden kanssa.

Myös toimintaympäristön epävakaus lisää haasteita. Esimerkiksi hankkeet tai humanitaarinen työ voivat epäonnistua, kun toiminnan edellytykset äkillisesti heikkenevät. Siksi avunantajat tekevät yhteistyötä muiden valtioiden ja kansainvälisten järjestöjen kanssa.

”Valtiot tekevät yhä vähemmän kahdenvälistä yhteistyötä. Ne suuntaavat entistä enemmän varoja kansainvälisten järjestöjen suuntaan. Näin saadaan riskejä hajautettua”, Olli Ruohomäki sanoo.

Koska riskejä on paljon, OECD ohjaa jäsenmaitaan käyttämään hauraissa valtioissa kehitysyhteistyötä, humanitaarista apua ja rauhantyötä rinnakkain. Alan kielellä puhutaan neksuksesta eli kokonaisvaltaisesta eri toimialojen yhteistyöstä.

Käytännössä tämä voi näkyä esimerkiksi siten, että opetusalan hankkeet ulottuvat pakolaisleirille, jotka on rakennettu humanitaarisella tuella. Tai rauhantyö takaa, että humanitaariset operaatiot ja kehitysyhteistyöhankkeet pysyvät käynnissä.

Neksus edellyttää johtajuutta

”Neksuksessa on olennaista se, että kaikki toiminta tähtää samaan suuntaan. Ettei tehdä yhdellä kädellä yhtä ja toisella toista”, Lotta Valtonen sanoo.

Kehitysyhteistyön, humanitaarisen avun ja rauhantyön yhteisenä tavoitteena voi olla esimerkiksi kohdemaan vakauttaminen. Tällöin tehdään työtä sen eteen, että konflikti päättyisi ja maa kykenisi itse ottamaan omistajuutta rauhasta ja kehityksestä.

Neksus-periaate ei kuitenkaan toteudu ilman selkeää johtajuutta. Valtonen muistaa, kuinka Afganistanissa ennen ääriliike Talebanin toista valtaannousua Maailmanpankki pohti, miten se voisi alkaa tukea maan sisäisten pakolaisten koulunkäyntiä, kun humanitaarinen apu muuttuisi vähitellen kehitysyhteistyöksi. Toimialojen välinen yhteistyö jäi kuitenkin puolitiehen, kun Afganistanin hallinto tai YK ei ottanut riittävän vahvaa koordinaattorin roolia itselleen.

”Siinä missä länsimaalaiset pyrkivät edistämään oikeusvaltiota ja liberaalia rauhaa, paikalliset halusivat katon päänsä päälle.”

– Johanna Valenius

Valtonen painottaa hyvän kommunikaation merkitystä eri toimijoiden välillä. Se takaa, että tavoitteet ovat kaikilla yhteneväiset. Aina kommunikaatio ei kuitenkaan ole helppoa. Toimijoilla voi olla työssään hyvinkin erilaiset lähtökohdat.

”Esimerkiksi humanitaarisen avun piirissä saatetaan haluta nopeita tuloksia pelastamalla ihmishenkiä, kun samaan aikaan kehitysyhteistyössä katsotaan asiaa kestäväen kehityksen näkökulmasta. Näitä tavoitteita on joskus vaikea linkittää yhteen – edes hyvällä kommunikaatiolla.”

Ylevät tavoitteet eivät toimi

Hauraissa valtioissa kehitysyhteistyöntekijöillä voi olla myös konkreettisia käytännön ongelmia, joita ei ehkä ajatella etukäteen, sanoo pitkään Afganistanissa työskennellyt siviilikriisinhallinnan asiantuntija **Johanna Valenius**.

”Afganistanissa paikallisilla julkishallinnon kumppaneilla oli toisinaan heikko asiantuntemus ja vain vähän resursseja. Maaseudulla fyysiset olosuhteet olivat vaikeat. Toimistossa saattoi olla lämpötila miinuksen puolella, ja energia meni selviytymiseen.”

Valenius kuvailee avunantajayhteisön ja paikallisen väestön tavoitteita hyvin erilaisiksi.

”Siinä missä länsimaalaiset pyrkivät edistämään oikeusvaltiota ja liberaalia rauhaa, paikalliset halusivat katon päänsä päälle.”

Saman ongelman on huomannut myös Olli Ruohomäki.

”Kovin ylevät ideologiset tavoitteet eivät välttämättä toteudu tällaisessa ympäristössä. On

melko naiivia olettaa, että Afganistanissa voitaisiin muuttaa kaikki.”

Ruohomäen mukaan avunantajien yhteistyökumppanina toimiva pääkaupungin poliittinen eliitti ei välttämättä tunne maaseudun köyhien todellisia tarpeita ja kertoo avunantajille tarinaa, jota nämä haluavat kuulla.

Toisaalta myös avunantajat saattavat tarjota aina samanlaisia ratkaisuja hauraiden valtioiden ongelmiin – välittämättä siitä, mikä paikallinen kulttuuri ja todellisuus on, Valenius sanoo.

”Tämä johtaa pahimmillaan siihen, että mitään kehitystä ei tapahdu. Paikalliset esittävät kiinnostunutta, mutta todellisuudessa tietävät, että heille tarjotut ratkaisut eivät ole toimivia.”

Muutos syntyy sisältäpäin

Ongelmista huolimatta myös Afganistanissa saatiin aikaan kehitystä niiden kahden vuosikymmenen aikana, jolloin Suomikin toimi maassa aktiivisesti ja Taleban oli poissa vallasta.

Maailmanpankin ylläpitämät terveydenhuollon mittarit kertovat, että Afganistanin äitikuolleisuus ja alle viisivuotiaiden kuolleisuus ovat puolittuneet talebanien edellisen valtakauden päätyttyä eli vuoden 2001 jälkeen.

Edistystä on tapahtunut myös käymälöiden ja juomaveden suhteen. Perustason käymälöitä käytävien määrä nousi 22 prosentista 50 prosenttiin ja puhtaasta juomavedestä nauttivien määrä kohosi 11 prosentista 28 prosenttiin vuosina 2001–2020.

Yhteiskunnallisten instituutioiden kehitystä ei sen sijaan tapahtunut siihen tahtiin kuin avunantajat olisivat toivoneet. Olli Ruohomäki ei kuitenkaan usko, että Afganistanista olisi kyetty rakentamaan oikeusvaltio ulkopuolelta käskyttämällä.

”On tärkeää ymmärtää, että yhteiskunnat muuttavat vain sisältäpäin. Ulkopuolelta ei voida kuin tukea ja kannustaa. Ei köyhä Suomikaan aikoinaan

olisi halunnut kuulla konsulteilta, miten sen pitäisi järjestää omat asiansa.”

Ruohomäen mukaan Afganistanin tapauksesta tehdään ”ruumiinavausta” vielä pitkään, ja kansainvälinen yhteisö tutkii tekemiään virheitä. Pohdinta ei saisi hänen mielestään kuitenkaan johtaa kyynistymiseen.

”Kehitysgendasta luopuminen Afganistanissa ja muissa hauraissa valtioissa ei ole oikea ratkaisu, vaan aiheuttaisi lisää sotkua ja löisi meitä itseämme kasvoihin. Harva haluaa esimerkiksi kymmeniä miljoonia pakolaisia Euroopan sydänmaille.” •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Artikkeli on luettavissa ruotsiksi Kehitys-Utvecklingin verkkosivuilla kehityslehti.fi.

SUOMEN TUKI AFGANISTANISSA

SUOMI ON tehnyt virallista kehitysyhteistyötä Afganistanissa vuodesta 2002 lähtien. Elokuussa 2021 tapahtuneen Talebanin toisen valtaannousun jälkeen Suomen rahoitus on tauolla humanitaaris-ta apua lukuun ottamatta.

Afganistan on ollut yksi suurimmista Suomen kehitysyhteistyön vastaanottajamaista viime vuosina. Vuonna 2020 maata tuettiin 24,5 miljoonalla eurolla. Tästä summasta 19,8 miljoonaa euroa oli ulko-ministeriön hallinnoimaa ”varsinaista” tukea, johon kuuluivat kehitysyhteistyön lisäksi muiden muassa humanitaarinen apu ja suomalaisille kansalaisjärjestöille myönnettävä tuki. Loput 4,7 miljoonaa euroa myönnettiin muita kanavia pitkin, kuten Euroopan unionin tukena, pakolais-ten vastaanottokuluina ja siviilikriisinhallinnan menoina.

HURAISSA MAISSA on viime vuosina painotettu monenkeskistä apua, ja näin on tehty myös Afganistanissa.

Noin 40 prosenttia eli 10 miljoonaa euroa Suomen tuesta ohjattiin Maailman-

pankin Afganistanin jälleenrakennusrahostolle ARTF:lle, jonka avulla maahan rakennettiin infrastruktuuria ja peruspalveluita. Maailmanpankin kautta tuettiin myös maaseudun kehittämisohjelmaa ja opetussektoria, kumppaakin 2,5 miljoonalla eurolla vuodessa.

Monenkeskisellä tuella tukahdutettiin myös Afganistanin laitonta unikonviljelyä. Suomi rahoitti YK:n rikollisuuden ja huumeiden vastaisen toimiston parivuotista hanketta 3,5 miljoonalla eurolla.

Monenkeskisellä tuella rahoitettiin lisäksi YK:n tasa-arvojärjestön UN Womenin työtä sekä YK:n lastenjärjestön Unicefin hankkeita, joilla kohennettiin vesihuoltojärjestelmiä, koulukäymälöitä ja tyttöjen kuukautishygieniaa.

Osa kehitysyhteistyövaroista jaettiin suomalaisten ei-valtiollisten toimijoiden hankkeisiin. Tukea saivat Fida International, Suomen Punainen Risti ja Väestöliitto. Varoja myönnettiin myös Geologian tutkimuskeskukselle, jotta se parantaisi Afganistanin kykyä etsiä ja hallinnoida mineraalivarojaan.

SUOMI OSALLISTUI Afganistanissa myös sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan. Sotilaallista toimintaa ohjasi puolustusliitto Nato ja siviilikriisinhallintaa EU vuosina 2007–2016.

Alun perin Afganistanin humanitaariseen apuun myönnettiin tälle vuodelle kolme miljoonaa euroa, mutta summaa korotettiin liki seitsemään miljoonaan euroon, koska maan humanitaarinen tilanne on heikentynyt huomattavasti Talebanin elokuisen valtaannousun seurauksena.

Suomi pohtii parhaillaan, miten jatkaa kriittisiä tukimuotoja ilman, että annettaisiin suoraa tukea tai välillistä hyväksyntää uudelle Taleban-hallinnolle. Myös EU harkitsee välttämättömien peruspalveluiden tukemista, jotta Afganistanin yhteiskunta ei romahtaisi eikä menetettäisi enempää ihmishenkiä.

UJUNI AHMED

Tavoitteena tarpeettomuus

JO NUORENA ajattelin, että kehittyviä maita työkseen auttavat ihmiset ovat sankareita. Ajattelen yhä niin, sillä tällainen työ kertoo auttajien empatiakyvystä ja arvovalinnoista.

Silti tässäkin tärkeässä työssä voi erottaa erilaisia värisävyjä kirkkaan myönteisestä synkän harmaaseen. Jo auttamisen konsepti voidaan nähdä valta-asetelmana, joka usein perustuu auttajan ja autettavan väliseen epätasa-arvoon. Autettava tarvitsee selviytyäkseen auttajalta resursseja, mutta vain auttajalla on valta päättää, miten näitä resursseja käytetään.

KEHITYSYHTEISTYÖN RAKENTEET periytyvät suurelta osin siirtomaa-ajalta ja valkoisen väestön harjoittamasta lähetystyöstä. Ajan myötä valkoinen ihonväri on alkanut symboloida rahaa ja sen omistaminen asiantuntijavaltaa. Selviytyäkseen köyhä avuntarvitsija on joutunut nöyrytmään valkoisen auttajan edessä.

Vähitellen valkoisesta pelastajasta on kehittynyt konsepti, jossa asiantunteva auttaja alistaa osaamattoman autettavan tehdäkseen tälle hyvää.

Tämä pätee myös suomalaiseen kehitysyhteistyökulttuuriin, vaikka mielellämme ajattelemme, ettei siirtomaa-ajan historia liity meihin mitenkään. Meillä suomalaisilla on resursseja, osaamista ja tarve auttaa heikoimmassa asemassa olevia ihmisiä. Siksi tarjoamme asiantuntevina osaajina ratkaisuja avuntarvitsijoille, vaikka väkisin.

Hyvät aikeemme kuitenkin kompastuvat siihen, että edistämme ratkaisujamme ulkopuolisina – omasta näkökulmastamme ja omilla ehdoillamme. Asettamalla paikalliset osaajat uhrin asemaan tyydytämme auttamistarvettamme. Samalla pidämme tiukasti kiinni omasta asiantuntija-asemastamme.

Pahimmillaan tällainen epätasa-arvoinen auttamisrakenne johtaa siihen, että konfliktia säikähtäneinä pakenemme paikalta ja jätämme paikalliset ihmiset kärsimään mallimme mukaisesti rakennetun yhteiskunnan raunioihin, joissa ei ole toimivia yhteiskuntarakenteita, selviytymisen edellytyksiä, tasa-arvoisia tulevaisuudennäkymiä eikä pakomahdollisuuksia.

OLEMME ETUOIKEUTETTUJA, joten voimme arvioida itseämme. Valta-asetelman ymmärtäminen tekee meille kaikille kipeää, sillä se pakottaa meidät pohtimaan aiem-

SERCAN ALKAN

man toimintamme merkitystä ja työemme tarpeellisuutta. Se satuttaa, sillä meidän on tunnistettava ja tunnustettava valkoisen pelastajan syndrooma yhdeksi rasismin muodoksi.

Se satuttaa myös siksi, että meidän on luovuttava val- lasta ja luovutettava paikkamme korkean tason asiantuntijapöydissä aidosti asiantunteville paikallisille osaajille.

Rauhantyön ja kehitysyhteistyön on perustuttava paikallisen osaamisen ja ymmärryksen tunnustavaan aitoon kumppanuuteen, jossa paikalliset tekijät, etenkin naiset ja muut kriiseissä eniten kärsineet ihmiset, osallistetaan toimintaan jo suunnitteluvaiheessa.

Kun rakennamme rauhaa paikallisin ehdoin, löydämme paikallisia ratkaisuja. Ja kun löydämme paikallisia ratkaisuja, vältämme sen, että liekki leimahtaa kansainväliseksi konfliktiksi.

Sitä ennen joudumme yksilöinä ja yhteiskuntana päättämään, onko kehitysyhteistyömme tavoite tehdä työ- tamme tarpeetonta vai tarpeellista.

Kirjoittaja on Kansallisteatterin kotikirjailija.

MITÄ TARKOITAMME DEMOKRATIALLA JA KEILLE KAIKILLE SE KUULUU?

Jotta demokratiaa voidaan edistää, on ymmärrettävä, että se ei ole vain hallinnointia eikä eurooppalaisten omaisuutta, kirjoittaa **Teppo Eskelinen**.

Demokratian edistämisen laihoja tuloksia valiteltiin tutkimuksissa jo vuosituhannen taitteessa. Nyt Afganistanin viimeaikaiset tapahtumat ovat käynnistäneet keskustelun uudella intensiteetillä. Monet kysyvät, miten vakaalla pohjalla demokratiapanostukset ylipäänsä ovat, jos pari vuosikymmentä kestänyt pyrkimys juurruttaa ja tukea demokratiaa voi kadota tuosta vain.

On tervettä pohtia demokratian edistämistoimintaa ohjaavia ajatusmalleja. Jos uskotaan demokratian olevan maailman vääjäämätön tulevaisuus eikä hidas ja hauras prosessi, interventiot ovat todennäköisesti huonosti suunniteltuja, kömpelöitä ja herkkiä epäonnistumaan.

Erityisesti monien sotilaallisten interventioiden ajatusmaailma on alkanut näyttää lohdutoman naiivilta. Onko todellakin kuviteltu, että yhden valtakoneiston syrjäyttäminen vaikkapa Irakissa, Afganistanissa tai Libyassa nostaisi tilalle demokratiaan sitoutuneet voimat tai käynnistäisi demokraattisen valtakamppailun?

Vieläkin tärkeämpää on kysyä, miten demokratia lopulta ymmärretään. Puhutaanko vaaleista ja hallinnon järjestämisestä vai sitä laajemmasta demokraattisesta kulttuurista? Ja millaisia ääneen lausumattomia oletuksia meistä ja muista sisältyy demokratian kehittämiseen?

Tuloksesta edellytykseksi

Demokratian edistämisellä on kehitysyhteistyössä pitkä historia, mutta erityisen voimakkaasti se korostui 1990-luvulla niin valtiollisten kehitysrahoittajien kuin kansainvälisten järjestöjenkin toiminnassa. Samalla toimijoiden määrä kasvoi valtavasti.

Demokratian roolia kehitysyhteistyössä vahvistivat osaltaan Itä-Euroopan uudet kehitysrahoitta-

jat. Euroopan unionin jäsenenä niiden oli luotava kehitysyhteistyöjärjestelmä ja sille toimintakenttä, jossa ne pystyisivät verraten pienillä resursseilla tuottamaan lisäarvoa. Demokratiatuki valikoitui kärjeksi, kun demokratiasiiirtymä nähtiin omalla kokemuksella hankittuna tietotaitona.

Kun hauraiden valtioiden ongelmat nousivat agendalle erityisesti 2000-luvulla, demokratia alettiin nähdä paitsi kehitysyhteistyön tuloksena myös sen edellytyksenä. Hauraista valtioista tuli kehitysyhteistyön välttämättömiä toiminta-alueita huolimatta hankalasta rajapinnasta sotilaallisen kriisinhallinnan kanssa – ja joskus myös karvaista pettymyksistä.

Toimijoita ja motiiveja siis riittää, mutta mitä käytännössä tehdään, kun edistetään demokratiaa?

Ei saa ärsyttää

Demokratia-alan kehitysyhteistyö on lähtökohdiltaan eräänlainen paradoksi: olisi tuettava ulkoapäin prosessia, joka on luonteeltaan sisäinen. Se tekee erityisen näkyväksi kehitysenterventioiden yleisen kipuilun: ”sisäisiin asioihin” ei pitäisi puuttua, mutta jos hyväksytään kaikki paikallisten vallanpitäjien tulkinnat ”sisäisistä asioista”, ei päästä mainittaviin tuloksiin.

Käytännössä demokratian kehittäminen edellyttää, että ymmärretään paikalliset poliittiset intressit ja niihin myös sotkeudutaan tavalla tai toisella. Toimivassa demokratiassa on myös oltava vallanvaihdon mahdollisuus ja siten hallitsemiskykyinen oppositio. Opposition tukeminen on kuitenkin lievästi ilmaistuna herkkää puuhaa.

Siksi demokratiaa edistävä kehitysyhteistyö on päätenyt neutraaleihin toimintamuotoihin. Sen keskiössä ovat vaaliprosessit ja niiden tarkkailu sekä ennen kaikkea hyvä hallinto. Näin demokratia-aktiivisuus jää hyvin rajalliseksi. Kehitysyhteistyössä voimistunut tuloksellisuuden vaade ei ainakaan

pienennä tätä ongelmaa. Interventioissa keski-tytäänkin vaaleihin ja hallintoon käytännön syistä eikä siksi, että ne pureutuisivat demokratian ytimeen – väheksymättä sinänsä hallinnon kehittämistä ja muun muassa korruption vastaista työtä.

Näkyvien ja syystäkin kritisoitujen sotilaallisten ”demokratian miekkalähetysten” varjoon on jäänyt se, että tyypillisesti demokratian edistäminen on ollut pikemminkin varovaista, korostetun hallinnollista ja ärsyttämätöntä.

Leveää ja kapeaa demokratiaa

Tutkimuksissa EU-maiden demokratia-alan kehitysyhteistyötä on luonnehdittu ”leveäksi ja kapeaksi”. Paradoksi viittaa juuri hallintoon keskittymiseen. Yhtäältä toiminta perustuu syvälle meneviin ajatuksiin hyvästä hallinnosta ja osallistavasta kehityksestä. Toisaalta se pohjaa vahvoin ehdollisuuksiin erityisesti talouspolitiikassa, mikä kaventaa demokraattisen politiikan liikkumatilaa.

”Leveä ja kapea” kehityspolitiikka heijastaa ajankuvaa yleisemminkin. Myöskään globaalissa Pohjoisessa demokraattisen politiikan liikkumatilaa on vaikea käsitellä demokratia­politiikan hallinnollisin välinein. Niinpä demokratia­politiikassa keskitytään mielellään vaaliproseduureihin, äänestysasteeseen ja demokratiatietoisuuteen.

Toimiva demokratia kuitenkin edellyttää riittäviä julkisia resursseja, joiden käyttöä paikallinen kansalaisyhteiskunta ja media jatkuvasti valvovat. Silti usein resurssien käytön liikkumatala ja paikallinen valvonta ovat rahoittajille vaikeita aiheita. Tämä näkyy tapauksissa, joissa budjettitukirahojen käyttöön on liittynyt ongelmia. On helpompaa protestoida rahoittajan roolissa kuin todeta, että oikea taho suuttumaan epämääräisestä varojenkäytöstä on paikallinen kansalaisyhteiskunta.

Kehitysyhteistyön rahoittajamaat eivät ole myöskään erityisen innokkaasti halunneet lisätä demokratiaa siinä mielessä, että ne tuki-

sivat globaalin Etelän maiden äänen kuulumista kansainvälisissä prosesseissa. Kokemus aidosta vaikutusvallasta globaalilla tasolla on kuitenkin osa toimivaa demokratiaa.

Aaltoilevaa kamppailua

Demokratiaoptimismin hiipuessä on oltava erityisen tietoinen kapean demokratiakäsityksen hallitsevuudesta. Pessimismistä seuraa se, että laajalla demokratiakäsityksellä on entistä vähemmän puolustajia.

On myös vaarana, että eri puolilla Afrikkaa voimistuva hallinnon hierarkkisuus ja Afganistanin kaltaiset yksittäiset mutta näkyvät epäonnistumiset vahvistavat Eurooppa-keskeisiä ajatuksia, joiden mukaan demokratia ei sovi joillekin kulttuurialueille. Tai että demokratiaa voi edistää vain tietyllä ”kehitysasteella” tai taloudellisella tasolla – ikään kuin köyhyys johtaisi automaattisesti autoritaariseen hallintojärjestelmään.

Valkoisen miehen taakka seuraa demokratian lähettiläitä, kuten muitakin globaalin Etelän kehittäjiä, ja demokratian edistäminen voi alkaa tuntua kulttuuriselta pakkovienniltä. Kun demokratian kehittäminen epäonnistuu yhdessä paikassa, turhautunut kehittäjä voi ajatella, että hanke oli alun perinkin mahdoton.

Silti kamppailu demokratiasta on Euroopankin historiassa ollut aaltoliikettä, eivätkä yksittäiset takaiskut ole saaneet ajattelemaan, että demokratia olisi mahdottomuus.

Ylimielisen ja paikallisia olosuhteita ymmärtämättömän demokratiatyön ainoa vaihtoehto ei voi olla se, että globaalin Etelän demokratialiikkeet hylätään ja tuomitaan kulttuurisista syistä epäonnistumaan.

Olemuksellisuuden harha

On kahdella tapaa vaarallista ajatella, että kulttuurit ovat olemuksellisesti joko demokraattisia tai epädemokraattisia.

Ensinnäkin tällainen kulttuurirelativismi tarkoittaa, että koväänisimpien ja konservatiivisimpien annetaan puhua toisten puolesta ”kulttuurinsa” äänenä. Demokratiaa ei olisi kuitenkaan koskaan syntynyt, jos demokraattisia vallankumouksia ei tapahtuisi paikoissa, joiden johtajat vakuuttavat demokratian olevan mahdotonta.

Toiseksi tämä ajatustapa toimii peilinä. Eurooppalaiseen ajatteluun kuuluu huono tapaoimia demokratia kiinteäksi osaksi Euroopan olmusta. Oikaistaan monia mutkia, jos sivuutetaan demokratian moninainen syntyhistoria ja nähdään nyky-Eurooppa Antiikin demokratioiden suorana jatkumona.

Onkin mietittävä, miten piilevä uskomus itsestä olemuksellisesti demokraattisena vaikuttaa demokratia­politiikkaan. Ainakaan se ei edistä kunnioittavaa ja dialogiin perustuvaa demokratian kehittämistä eikä myöskään demokratiaa nakertavien tendenssien tunnistamista eurooppalaisen kulttuuripiirin sisällä.

Moniäänistä ja ristiriitaista

Demokratia on vaikeaa, koska se vaatii luottamusta. Ohjattu demokratia ei ole demokratiaa, sillä demokratia tuottaa myös arvaamattomia tuloksia. Toisaalta hauraissa valtioissa on syystäkin pelätty, että avoimet poliittiset ristiriidat ryöpsäyttävät konflikteja liikkeelle. Demokratia on moniäänistä ja kuhisevaa, mutta niin on epävakauskin.

Toisin sanoen demokratia elää ristiriidoista, mutta ei miten tahansa ilmaistuista ristiriidoista.

Siksi demokratiaa on aina hieman pelätty, vaikka sitä virallisesti edistetäänkin. Erityisesti hauraissa demokratioissa on katsottu turvalliseksi rajoittaa demokraattisen politiikan tilaa ulkoapäin. Näin demokratian legitimitetti kärsii samalla, kun sitä pyritään kehittämään.

Kuinka paljon siis demokratiaan käytännössä uskalletaan luottaa? Kuinka paljon epävakauden riskejä suostutaan sietämään? Entä kuinka paljon talouspoliittista liikkumatilaa kehitysyhteistyön kohteille halutaan turvata, kun tuloksia ei etukäteen tiedetä?

Nykyisessä ilmapiirissä päädyttäneen torjumaan riskejä ennalta. Mutta jos Afganistanin tapahtumista jotain halutaan oppia, niin hallinnon legitimitetin sivuuttaminen ei ole hyvä ratkaisu.

Ehkä varovaisuus antaa tilaa demokraattiselle politiikalle liittyä myös aiemmin mainittuun eurosentriseen ajatukseen siitä, että toiset kansat vain ovat demokraattisempia kuin toiset. Ja kääntäen: eurosentrististä ennakkoluuloista vapautuminen voi myös lisätä uskoa demokratiaan.

Yhteenvetona voi todeta, että demokratiaa on vaikea edistää, jos siihen ei uskota. Se taas vaatii riskien sietämistä. On myös ymmärrettävä, että demokratia ei ole varattu vain eurooppalaisille eikä se ole ainoastaan hallinnointia. •

Kirjoittaja on yhteiskuntatieteiden yliopistonlehtori Itä-Suomen yliopistossa ja yhteiskuntafilosofian dosentti.

Demokratia on vaikeaa, koska se vaatii luottamusta. Ohjattu demokratia ei ole demokratiaa, sillä demokratia tuottaa myös arvaamattomia tuloksia.

KATSE TULEVAISUUDESSA

Afrikan nuoria ei saa jättää heitteille digitaalisuudessa, professori Erkki Sutinen sanoo. Hän johtaa Suomen ensimmäistä etäkampusta Namibiassa.

Professori **Erkki Sutinen** on puoli tuntia myöhässä, mutta siihen on pätevä syy. Hän oli tapaamassa Namibian Suomen-suurlähettilästä **Charles B. Josobia**, jolle oli kertonut Turun yliopiston etäkampuksesta Windhoekissa, Namibian pääkaupungissa.

Josob kuuli kampuksesta ensi kertaa.

"Siis hän ei tiennyt siitä mitään", Sutinen sanoo ja näyttää äimistyneeltä.

Vierailu kannatti, sillä Josob haluaa kuulla lisää ja aikoo siksi vierailla seuraavalla viikolla Sutisen luona Turussa. Sutinen on Turun yliopiston tietojenkäsittelytieteen professori, joka johtaa kolmatta vuotta *Future Tech Labia* eli tulevaisuuden teknologioiden laboratoriota Windhoekissa, jossa hän myös asuu. Lyhytkursseja tekoälystä, robotiikasta ja ohjelmoinnista on järjestetty, mutta diplomi-insinöörien kaksivuotista maisteriohjelmaa ei ole saatu käyntiin.

Siksi, ettei maksavia opiskelijoita ole tarpeeksi.

Se harmittaa Sutista. Vuonna 2030 lähes puolet maailman nuorista on afrikkalaisia, ja Sutisen mielestä heitä ei saa jättää heitteille digitaalisuudessa. Nuoria pitää rohkaista, innostaa ja tukea, sillä älyä ja lahjakkuutta heillä riittää, mutta uskallus ja itseluottamus ovat kateissa.

Erkki Sutinen, 62

Koulutus Valmistui filosofian tohtoriksi tietojenkäsittelytieteestä Helsingin yliopistosta vuonna 1998 ja filosofian maisteriksi matematiikasta vuonna 1986. Opiskellut myös teologiaa ja vihitty papiksi vuonna 2001

Työ Turun yliopiston tietojenkäsittelytieteen professori ja etäkampuksen johtaja Namibian Windhoekissa

Perhe Vaimo, fysiatrian erikoislääkäri Päivi Sutinen ja neljä aikuista lasta

Harrastukset Keskittyy vapaa-ajallaan elämiseen, kuten seurusteluun muiden ihmisten kanssa

Ja siitä Josobilla on uudenlaisia ajatuksia, Sutinen selittää.

Mutta niitä riittää myös Sutisella itsellään, onhan hänellä kokemusta eteläisestä Afrikasta jo kolmelta vuosikymmeneltä.

Nuorten silmin

Viime vuoden marraskuussa Erkki Sutinen lähti kahden tietojenkäsittelytieteen opiskelijansa kanssa autmatkalle pohjoiseen Namibiaan. He ajoivat tuhansia kilometrejä, aina Angolan rajalle asti.

Matkalla oli turismia syvempi tarkoitus.

Sutinen halusi ymmärtää, miten namibialaiset nuoret näkevät kotimaansa. Kun hän ihasteli luontoa, opiskelijat näkivät viereisten mautilojen korkeat aidat, jotka sulkiivat heidät ulkopuolelle. Brandbergin vuoristossa Sutinen ihmetteli yli 45 000 kalliomaalausta ja pohti, kuinka valtavan kokoelman saisi esille lisätyn todellisuuden keinoin, mutta opiskelijat eivät sellaista uskaltaneet ajatellakaan.

Silloin Sutinen tajusi sen. Nuoret eivät nähneet mahdollisuuksia ympärillään.

Hän ajatteli, että sellaiseksi tulee, jos on lapsesta asti kuullut, ettei ole hyvä. Jos on tottunut kieltoihin, rajoituksiin ja siihen, ettei eriyvää mieli-pidettään saa sanoa ääneen, ei ainakaan itseään vanhemmalle. Nuoret tuntevat, ettei heidän kotimaassaan ole mahdollisuuksia, joten pois on päästävä, vaikka Välimeren yli Eurooppaan.

”Joten nuoret pitää vapauttaa”, Sutinen päättää tarinansa.

”Se on tehtäväni Namibiassa. Innostan ja rohkaisen, autan nuoria näkemään älykkyytensä ja lahjakkuutensa. Tarjoan mahdollisuuksia, se on kova juttu.”

Kovat vaatimukset

Missio Namibiassa: Turun yliopiston uudessa koulutusohjelmassa vain yksi maksava opiskelija, jos sitäkään / Namibian kampuksen koulutusohjelmalle aikalisä: opiskelijoita pyöreä nolla.

Erkki Sutinen hymähtää Turun yliopistolehti *Tylkkärin* otsikoille syksyltä 2019 ja 2020.

”Niinhän se on, täysin totta.”

Ohjelmistotekniikan diplomi-insinööri-koulutus vaatii vähintään kymmentä maksavaa opiskelijaa. Keväällä 2021 hakua ei enää edes järjestetty.

Sutinen selittää, miksi.

”Turun yliopiston kielitaitovaatimukset ovat liian kovat, niissä ei ole järkeä. Opiskelu on liian kallista, lukukausi maksaa 12 000 euroa. Nuo pitää ensin ratkaista.”

Tohtorikoulutettavia Sutisella sentään on viisi. Heistä neljä on naisia.

Väitöksiä on tekeillä esimerkiksi robotiikasta kouluissa ja tekoälystä digitaalisten palvelujen laadunvarmistuksessa. Myös siitä, miten ohjelmistotekniikan koulutusta pitäisi kehittää, jotta se vastaisi paremmin namibialaisten yritysten vaatimuksiin.

Opiskelijoita Sutinen kannustaa it-alan yrittäjiksi.

”Pyrin ajattelemaan nuorten tulevaisuutta Afrikasta käsin.”

Vähemmällä rahalla voisi saada enemmän tulosta, jos kehitysyhteistyö lähtisi puhtaasti paikallisten ihmisten odotuksista ja vaatimuksista.

Sutisesta on tärkeää, että diplomi- tai väitöstyön voi tehdä kotimaassaan, paikallisista asioista tai paikallisten yritysten kanssa. It-alan työtä eteläisessä Afrikassa riittänee, sillä tietotekniikan järjestelmät ovat paikoin vasta kehitteillä. Internet mahdollistaa myös sen, että koulutetut nuoret voivat myydä osaamistaan ympäri maailmaa, kilpailukykyisin hinnoin.

Silloin nuoret voisivat jäädä kotimaihinsa.

Aivovuoto vähenisi, tosin Sutisesta sitä on turha edes estellä.

Hänestä on luonnollista, jopa tarpeellista, että lahjakkaat afrikkalaiset lähtevät opiskelemaan ulkomaille. Niin Suomessakin on tehty, haettu oppia maineikkaista yliopistoista.

”Ei takaisin tarvitse pysyvästi edes tulla”, Sutinen sanoo.

”Kun digitaalinen liikkuvuus kasvaa, fuusioratkaisut yleistyvät. Koti voi olla Windhoekissa ja Turussa, työ digitaalista ja globaalia. Myöhemmin voi syntyä halu muuttaa takaisin synnyinmaahan, vaikka kehitystöihin kansainväliseen järjestöön.”

Alhaalta ylöspäin

Erkki Sutinen, 62, on yhdistänyt ennakkoluulottomasti tietotekniikkaa kehitysyhteistyöhön. Uransa hän aloitti vuonna 1986 Suomen Lähetysseurasta, jossa hän järjesti nuorille suunnattua Pula-keräystä, kunnes siirtyi lähetysjärjestön it-järjestelmien kehittäjäksi.

Mutta sitten tapahtui jotain odottamatonta.

Sutinen, vasta kolmikymppinen, uupui työhönsä ja irtisanoutui.

Jälkeenpäin se tuntui onnenpotkulta. Hän palasi yliopistoon ja alkoi tutkia tietotekniikkaa opetusvälineenä. Vuonna 1995 hän lähti Tansanian Kidugalaan opettamaan ohjelmointia. Viisi vuotta myöhemmin hän oli Tansaniassa Tumainin yliopiston vierailevana professorina ja kehitti opiskelijoidensa kanssa muun muassa sovelluksen, jonka avulla yläkouluikäiset hiv-positiivisten läheiset saivat kertoa tarinoitaan ja vapautua sairauteen liitetystä häpeästä.

Eteläiseen Afrikkaan hän palasi yhä uudelleen.

Vuosina 2010–2012 hän työskenteli Suomen kehitysyhteistyöprojektissa Mosambikissa, pääneuvonantajana tiede- ja teknologiaministeriössä.

Siellä hän ymmärsi, että neuvoja kannattaa antaa vasta, kun luottamus on niin syvä, että niitä kysytään.

Suomen kehitysyhteistyöstä hänellä on paljon sanottavaa.

Se ei ole kovin innovatiivista, yli miljardi euroa vuodessa siihen on liikaa, ja sitä tehdään yhä liikaa ylhäältä alaspäin -metodilla. Sutisen mielestä isoja rahamääriä on vaikea seurata ja kohdentaa tarkasti. Vähemmällä rahalla voisi saada enemmän tulosta, jos kehitysyhteistyö lähtisi puhtaasti paikallisten ihmisten odotuksista ja vaatimuksista. Se taas vaatii luottamusta, uskallusta kysyä.

”Ja vasta silloin on neuvojen aika.”

Sutisella on vielä hurjempi ajatus.

”Entä jos Suomi käyttäisi kehitysvarojaan myös lahjakkaiden ja innostuneiden ihmisten löytämiseen kehityksimaista? Joilla olisi palo tarttua mahdollisuuksiin, taito innostaa muut mukaansa ja ennen kaikkea hyvä tahto muuttaa maailmaa.”

Itsenäisiksi tekijöiksi

Ihan lopuksi Erkki Sutisen päällimmäisiä ajatuksia, sillä niitä hänellä riittää. Hän korostaa digitaalista itsenäisyyttä. Afrikkalaisten ei pidä jäädä sovelusten käyttäjiksi, vaan heidän pitää nousta niiden tekijöiksi, sillä muuten osa heistä jää toisen luokan kansoiksi digitaalisuudessa.

Siitä Sutinen pääsee suurlähettiläs Charles B. Josobin ajatukseen.

”Opintolainan kaltainen järjestelmä myös namibialaisille. Se olisi upeaa.”

Sitten yliopistoihin. Sutisesta ne ovat broilerikasvattamoja, joissa nuoria ryöstöviljellään ja tutkintoja tehtaillaan, vaikka niiden pitäisi olla kasvualustoja, joissa voi löytää itsensä. Yliopiston on löydettävä roolinsa uudestaan. Sen velvollisuus on muuttaa maailmaa, ja Afrikassa se on mahdollista.

”Ja se on toinen tehtäväni Namibiassa.”

Sieltä hän on löytänyt sielunkotinsa, ja sinne hän aikoo jäädä. Siellä pysyy etäkampuskin, ainakin jos Erkki Sutiselta kysyy. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Artikkeli on luettavissa ruotsiksi Kehitys-Utvecklingin verkkosivuilla [kehityslehti.fi](https://www.kehitys.fi).

KOTIIN- PALUUTA ODOTTELLESSA

Bangladeshissa lähes miljoona rohingaa odottaa yhä mahdollisuuttaan palata Myanmariin. Myös Syyriassa ja Jemenissä konfliktit jatkuvat ja ihmiset sinnittelevät ankeissa oloissa pakolaisleireillä tai muissa tilapäisissä asumuksissaan.

Nooreja pitelee vastasyntynyttä pikkusiskoaan Cox's Bazarin pakolaisleirillä Bangladeshin kaakkoisrannikolla. Hän on yksi noin 900 000 islaminuskaisesta rohingasta, jotka ovat paenneet rajan yli Myanmarista vainoa ja väkivaltaa. Arviolta puolet maailman suurimman pakolaisleirin asukkaista on lapsia.

Sofaira Begum, 25, kadotti miehensä pakomatallaan Myanmarista rajan yli Bangladeshiin. Hän rukoilee, että voisi palata kotikyläänsä ja näkisi vielä puolisonsa. Siihen asti hän yrittää selviytyä kolmen tyttärensä kanssa Cox's Bazarin leirillä, joka ei ole lainkaan turvallinen paikka hänen ikäiselleen naiselle. Siksi hän pysyttelee myös päivisin telttansa suojassa.

Maailman suurimman pakolaisleirin lisäksi Cox's Bazarissa sijaitsee yksi pisimmistä luonnonhiekkarannoista. Bangladeshin viranomaiset näkisivätkin mielusti alueella pakolaisten sijaan maksavia matkailijoita. Niin pakolaisleirin kuin matkailunkin vaatima rakentaminen on verottanut rankasti alueen puustoa ja muuta luontoa, kuten erittäin uhanalaisen aasiannorsun elinympäristöjä.

Sadika huolehtii perheensä ostoksista Cox's Bazarin leirillä. Sen asukkaita koettelevat köyhyyden lisäksi Bengalinlahdelle tyypilliset äärisäät, kuten rankkasateet ja hirmumyrskyt. Leirillä on syttynyt myös tuhoisia tulipaloja.

Kahdeksan vuotta sitten Heyam, 21, pakeni sotaa miehensä kanssa Itä-Syriasta Dier ez-Zorin kaupungista maan kaakkoisosaan Daraan kaupunkiin Jordanian vastaiselle rajalle. Pakolaisleirillä perheeseen on syntynyt kolme lasta: Anhar (vas.), Nibal ja Bilal. Heyam työskentelee miehensä tavoin päiväpalkalla läheisillä viljelyksillä.

Syyriassa presidentti Bašar al-Assad on yhdentoista sotavuoden jälkeen yhä tukevasti vallassa. Monisyisessä konfliktissa on kuollut väkivaltaan arviolta 230 000 siviiliä, joista 30 000 on lapsia. Runsaasta 20 miljoonasta syyrialaisesta 6,7 miljoonaa elää pakolaisena maan rajojen sisäpuolella, kun taas 5,6 miljoonaa on paennut ulkomaille, lähinnä naapurimaihin. Kuva al-Danan pakolaisleiristä Idlibin kaupungista, joka sijaitsee Luoteis-Syyriassa Turkin vastaisella rajalla.

Arabian niemimaalla Jemenissä on sodittu yli viisi vuotta. Raakaan valtakamppailuun ovat sekaantuneet myös ulkomaat, kuten Saudi-Arabia ja Iran. Sadat tuhannet jemeniläiset ovat kuolleet, monet heistä nälkään ja kulkutauteihin. YK:n mukaan kolme neljästä maan liki 30 miljoonasta asukkaasta tarvitsee apua. Yli kaksi miljoonaa alle viisivuotiasta lasta kärsii aliravitsemuksesta, heistä 400 000 on välittömässä vaarassa menehtyä. Kuvassa terveydenhoitaja arvioi kaksivuotiaan Janat Ali Mohammed Al-Mahdin ravitsemustilaa mittaamalla hänen olkavartensa ympäristä Dhamarissa läntisessä Jemenissä.

Kymmenvuotias Muna Zayed (oik.) täyttää vesikanisteria ystävänsä Rahfin kanssa al Sha'abin pakolaisleirissä Adenin satamakaupungissa Jemenissä. Tyttöjen koulunkäynti on keskeytynyt koronasulkujen seurauksena.

YASMINE SHERIF

Koulutus maksaa itsensä takaisin

Koulutus on rauhan, vakauden, taloudellisen menestyksen ja sosiaalisen edistyksen perusta. Siksi nykyisessä kriisien maailmassa etenkin tyttöjen koulutukseen on sijoitettava kiireesti lisää rahaa.

Koronavirustauti on työntämässä maailman kuilun paritaalle. Pandemiaan on kuollut yli viisi miljoonaa ihmistä, globaali bruttokansantuote on laskenut 4,6 prosentilla vuonna 2020, ja äärimmäisessä köyhyydessä elävien ihmisten määrä on lisääntynyt 119–124 miljoonalla. Tällä hetkellä lähes kolmannes maailman ihmisistä kärsii ruokapulasta samaan aikaan, kun konfliktit ja ilmastonmuutoksen aiheuttamat luonnonkatastrofit pakottavat perheitä lähtemään kodeistaan.

Tämä kaikki lisää sekasortoa kouluissa, ja kriiseistä kärsivät lapset jäävät yhä kauemmas oppimistavoitteistaan.

Vuoden 2016 Maailman humanitaarisen avun huippukokouksessa maail-

man johtajat perustivat YK:n globaalin Education Cannot Wait -rahaston edistämään koulutusta hätätilanteissa ja pitkittyneissä kriiseissä. Tuolloin 75 miljoonaa lasta ja nuorta oli jäänyt ilman koulutusta konfliktin, luonnonkatastrofin ja pakolaisuuden seurauksena.

Nyt kun koronavirus jatkaa tuhotyötään ja muut kriisit lisääntyvät vähiten kehittyneissä maissa, koulutusta vaille jäävien lasten määrä on noussut 128 miljoonaan. Luku vastaa Japanin väkimäärää tai Ranskan ja Italian yhteenlaskettua väestöä.

Luku on kuitenkin vain karkea arvio, joka todennäköisesti kasvaa, kun maailman kriisit syvenevät. Samaa aikaan koulusulut haittaavat kahta kolmasosaa maailman koululaisista ja opiskelijoista.

Etenkään tytöt eivät välttämättä enää palaa kokopäiväiseen opetukseen, mikä lisää lapsiavioliittojen ja -työn riskiä.

KOULUTUS ON rauhan, vakauden, taloudellisen menestyksen ja sosiaalisen edistyksen perusta. Koronapandemian, ilmastonmuutoksen ja geopoliittisten siirtymien seurauksena maailma on käännekohdassa, joka määrittää inhimillisen kehityksen tuleviksi sukupolviksi. Siksi koulutuksesta on tehtävä kiireesti tärkein tavoitteemme.

Tämän vuoden YK:n korkean tason kestävän kehityksen poliittisessa forumissa järjestön pääsihteeri **António Guterres** kehotti maailman johtajia arvioimaan, miten resurssit tulisi suunnata ja globaaleihin haasteisiin vastata,

jotta kestävän kehityksen tavoitteet saavutettaisiin vuoteen 2030 mennessä. On vaikea kuvitella parempaa investointia kuin koulutus.

Panostamalla kaikkien lasten koulutukseen – myös kriisien keskellä – vaikutetaan merkittävästi talouskasvuun pitkällä aikavälillä. Tutkimukset osoittavat, että jokainen opiskeluun käytetty lisävuosi voi nostaa henkilön tuloja 8–10 prosentilla. Maailmanpankki puolestaan arvioi, että jos kaikille tytöille tarjottaisiin mahdollisuus 12-vuotiseen koulutukseen, valtioiden tulot ja tuottavuus kasvaisivat heidän elinaikanaan 15–30 biljoonalla Yhdysvaltain dollarilla.

Tutkimusten mukaan myös väkivaltaiset konfliktit vähenevät 37 prosentilla, kun tytöillä ja pojilla on yhtäläinen oikeus saada koulutusta. Koulutuksen tasa-arvo auttaa myös torjumaan ilmastomuutosta ja nälkää sekä kunnioittamaan ihmisoikeuksia. Asiantuntija- ja johtajanaisten sukupolvi voisi murtaa köyhyyden, väkivallan, pakolaisuuden ja nälän kierteen. Tyttöjen kouluttamisen taloudelliset hyödyt ylittäisivät selvästi siitä koituvat kulut. Investointi tuottaisi hyötyä sukupolviksi eteenpäin.

LIIKE-ELÄMÄLLE panostus tyttöjen koulutukseen tietää uusia markkinoita, vakautta nyt kaotettavilla alueilla sekä

mahdollisuuksia toteuttaa pitkäkestoisia investointeja. Afrikassa, Aasiassa ja Latinalaisessa Amerikassa syntyy edellytyksiä uuden sukupolven yrityksille.

Hallituksille taas nopeutuva talouskasvu lupaa verotuloja ja siten mahdollisuuksia vastata ilmastokriisiin, vahvistaa luonnonsuojelua, rakentaa teitä ja toimivaa infrastruktuuria sekä tarjota perusterveydenhoitoa, koulutusta ja sosiaalipalveluita.

Eniten kuitenkin hyötyvät nälästä ja konflikteista kärsivät lapset. Heille laadukas koulutus tarkoittaa turvallista oppimisympäristöä, mielenterveyden tukea, kouluruokailua sekä puhdasta vettä ja käymälöitä. Tarvitaan vain 220 dollaria vuodessa, että yhdelle kriisin keskellä kasvavalle lapselle voidaan tarjota laadukasta koulutusta. Samaan aikaan maan sisäinen pakolaisuus maksaa globaalisti yli 20 miljardia dollaria vuodessa eli noin 390 dollaria pakolaiselta.

EDISTYSTÄ ON tapahtunut mutta ei riittävästi. Äskettäin Britannia, Kanada, YK:n pakolaisjärjestö UNHCR ja Education Cannot Wait -rahasto järjestivät tilaisuuden, jossa puhui myös YK:n koulutuksen erityislähettiläs **Gordon Brown**. Hän muistutti Maailmanpankin arviosta, jonka mukaan pelkästään

pakolaislasten koulutukseen tarvitaan vuosittain yli 4,8 miljardia dollaria.

Rahoituskuilun täyttäminen vaatii pikaisia toimia. Etenkin julkisten avunantajien, yksityissektorin sekä hyväntekeväisyysjärjestöjen, varakkaiden yksityishenkilöiden ja hallitusten on nopeasti lisättävä rahoitustaan Education Cannot Wait -rahastolle.

Kun suunnittelemme tämän vuosisadan humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön hankkeita, koulutuksen on oltava keskeinen keino puuttua koronavirustaudin, konfliktien ja ilmastonmuutoksen aiheuttamaan sekasortoon. On toimittava rohkeasti. Tämän päivän kriisit uhkaavat miljoonien lasten tulevaisuutta, joten koulutus ei voi odottaa. •

© Project Syndicate

Yasmine Sherif johtaa Education Cannot Wait -rahastoa.

Englannin kielestä suomentanut Outi Einola-Head. Lisää Puheenvuoroja Kehitys-Utvecklingin verkkosivuilla osoitteessa kehityslehti.fi.

PERUSSA RAVINTOLA- ANNOKSET KULKEVAT MOPOKYDILLÄ

Koronapandemian aikana digitaalisilla alustoilla toimivat kuljetuspalvelut lisäsivät huimasti suosiotaan. Nyt lähetit vaativat parannusta työoloihinsa.

Nuori mies riisuu selästään neliönmuotoisen repun. Hän ottaa repusta pikkujakkaran ja asettaa sille paperipussin, jonka suihkuttaa kauttaaltaan desinfiointiaineella.

"Olkaa hyvä!"

Asiakas kumartuu omin käsin poimimaan koronaturvallisen ruokalähteyksen.

Nuori mies on yksi 46 000 ruoka- ja tavarälähetistä, jotka mopoilevat tai pyöräilevät eri puolilla Perun pääkaupunkia Lima.

Kotiinkuljetus oli helpoin tapa saada koteihin ruokaa, kun maan hallitus määräsi ulkonaliikkumiskiellon koronaviruspandemian alussa maaliskuussa 2020. Ulkona sai liikkua vain rajoitustusti, ja armeija valvoi kaduilla kiellon noudattamista.

Digitaalisilla alustoilla toimivien kotiinkuljetuspalvelujen suosio räjähti yhdessä kuukaudessa.

Ei vain ruokaa

Yksi suosituimmista tällaisista soveluksista on kolumbialainen Rappi, jonka nimi pohjaa espanjan kielen sanaan *rápido*, nopea. Se on eräänlainen super-sovellus, jolla voi tilata kotiin ruokaa ja muuta tavaraa mutta myös avata pankkitilin ja varata lentomatkan.

Mallia sovelluksen kehittäjät ovat ottaneet kiinalaisesta pikaviestipalvelusta WeChatistä, jossa perustoimien lisäksi voi muiden muassa tsättäillä, tilata taksin, maksaa sakot ja hakea avioeron.

Perussa Rappi on pelastunut useat ravintolat konkurssilta pandemiasulun aikana. Se on myös mahdollistanut yrityksille esimerkiksi hedelmien ja kosmetiikan myynnin ilman liiketiloja.

Perun pääkaupungin Liman liikenteessä liikkuu noin 46 000 ruoka- ja tavarälähetä.

Rappi tekee tulosta perimällä palve-
luntarjoajilta arviolta 15–30 prosentin
palvelumaksun. Vuonna 2015 perustettu
start up -yritys toimii Kolumbian ja
Perun lisäksi Meksikossa, Ecuadorissa,
Chilessä, Argentiinassa, Uruguayssa,
Brasiliassa ja Costa Ricassa. Vuosina
2018–2021 sen markkina-arvo kasvoi 420
prosentilla 4,6 miljardiin euroon.

Joka päivä 12 tuntia

Rappi-lähetit tunnistaa viiksilogosta
punaisen repun kyljessä. Yksi heistä
on 40-vuotias **Vittorio Monsalve**.
Hän työskentelee päivittäin 12 tuntia
mutta ansaitsee vain 30 solia eli 6,50
euroa.

”Jaksan pyöräillä 60 kilometriä päi-
vässä, koska olen aikaisemmin kilpaillut
maastopyöräilyssä.”

Lähetille maksetaan jokaisesta kulje-
tuksesta vähintään 1,80 solia eli 20 euro-
senttiä. Maksimikorvaus riippuu matkan
pituudesta ja tipistä. Tulo maksetaan
pankkitilille kerran viikossa.

Muutoin sovelluksen algoritmi mää-
rittää työtahdin.

Monsalve näyttää puhelimensa näy-
töltä, kuinka monta prosenttia kyydeistä
hän on hyväksynyt ja kuljetuksista vienyt
perille. Lisäksi näytöllä näkyy, kuinka
monta tähteä asiakkaat ovat hänelle
antaneet asteikolla 1–5. Arvioon vaikut-
tavat muiden muassa palvelun nopeus ja
ystävällisyys.

Lukujen perusteella Rappi luokittelee
lähetit, ja korkeimmalle tasolle yltäneet
lähetit saavat muita parempia kyytitar-
jouksia etenkin kaupungin vilkkaim-
milta alueilta. Kyytikohmainen palkkio ei
kuitenkaan nouse.

Monsalve on korkeimmalla tasolla,
mutta siitäkin huolimatta ansiot ovat
pientyneet.

”Nykyisin kyyti alkaa vasta, kun otan
paketin mukaan. Menomatka on niin
sanotusti omaa aikaani. Algoritmi on
kiristynyt.”

Tienestien vähenemistä selittää myös
kasvava kilpailu: pandemia on lisännyt
lähettipalveluiden kysyntää mutta myös
tarjontaa. Monsalven mukaan useimmat
lähetit työskentelevätkin samaan aikaan
useiden eri kuljetusyhtiöiden alustoilla.

Perun tilastokeskuksen mukaan
lähetit tienasivat vuonna 2019 keski-
määrin 240 euroa kuussa eli hieman yli
kansallisen köyhyysrajan. Usein ansiot
vaativat kuitenkin 13 tuntia työtä viikon
jokaisena päivänä.

Venezuelalaisten työtä

Perussa ruokalähetit ja muut digita-
lisen alustatalouden työntekijät eivät
ole sen enempää yrittäjiä kuin työnte-
kijöitäkään. Ruokakuljetuksia tarjoava
sovellusyritys ei maksa heille sairas-

vakuutusta, eikä eläkettä kerry. Rappi
mieltää itsensä mahdollistajana, ei
työnantajana.

Siksi lähetit kustantavat omat työ-
välineensä eli älypuhelimien ja kulku-
neuvon. Jos ne varastetaan, uudet on
maksettava omista varoista.

Ongelmia aiheuttavat myös liikenne-
onnettomuudet, joita tapahtuu usein
kaoottisessa suurkaupungissa. Rappin
tapaturmavakuutus korvaa vain, jos
haveri sattuu matkalla palveluntarjoa-
jalta asiakkaalle. Onnettomuudesta on
esitettävä todisteeksi valokuva.

Silti lähetin työ houkuttaa, koska vajaa
kolmannes Perun noin 33 miljoonasta
asukkaasta elää köyhyydessä. Omien työ-
välineiden lisäksi on vain oltava täysi-ikäi-
nen ja näytettävä henkilöllisystodistus.

Vittorio Monsalve polkee päivittäin 60 kilometriä Rappi-kuljetuspalvelun lähettinä.

Tienestien vähenemistä selittää myös kasvava kilpailu: pandemia on lisännyt lähettipalveluiden kysyntää mutta myös tarjontaa.

Vittorio Monsalve on saanut asiakkailtaan hyviä arvosanoja palvelun nopeudesta ja ystävällisyydestä.

Etenkin venezuelalaiset työllistyvät
ruokaläheteinä. Heitä on Perussa 1,4 mil-
joonaa, ja useimmat heistä ovat paenneet
kotimaansa poliittista ja talouskriisiä.

Yksi heistä on 30-vuotias **Alan Lucero**, joka on kotoisin pääkaupungista
Caracasista. Hän näppäilee Rappi-sovel-
lunaan ja vastaanottaa tilauksen kalara-
vintolasta. Asiakas on tilannut *cevichen*
eli limessä marinoidun kalan.

”Minulla on markkinoinnin korkea-
koulututkinto, mutta minkäs teen.”

Luceron tavoin monet venezuelalai-
set lähetit ovat korkeasti koulutettuja.
Jos heillä ei ole esittäjä henkilöllisyys-
todistusta, he saattavat Luceron mukaan
käyttää jonkun toisen henkilön nimiin
rekisteröityä Rappi-tiliä. Tilejä myydään
myös mustassa pörssissä.

Tavoitteena työ sopimus

Viime aikoina Latinalaisen Amerikan
alustatyöntekijät ovat alkaneet perätä
oikeuksiaan ja perustaa ammattiyhdis-
tyksiä muiden muassa Meksikossa ja
Kolumbiassa.

Perussa ammatillinen järjestäyty-
minen on hankalampaa, sillä ammatti-
yhdistysliike on 1990-luvun oikeisto-
diktatuurin jäljiltä heikko, kertoo
sosiologi ja työelämäaktivisti **Alejandra Dinegro**. Hän tutkii mantereen digita-
lista taloutta ja alustatalouden työnte-
kijöiden oikeuksia sekä toimii perusta-
massaan alan järjestössä.

”Tiedämme, että yritykset ovat
jäädyttäneet protesteihin osallistuneiden
lähettien tilejä. Läheteillä ei ole valitus-
oikeutta, koska he eivät ole työsuhteessa.”

Dinegro on ollut kirjoittamassa laki-
aloitetta, joka etenee parhaillaan maan
kongressissa. Siinä lähetit määriteltäi-
siin työntekijöiksi, joilla on työ sopimus
ja työnantajan kustantamat työvälineet.
Viikkotyöaika olisi 48 tuntia, ja ylimene-
vältä ajalta maksettaisiin ylityökorvausta.

Dinegro vaatii Peruun myös koulu-
tusuudistusta.

”Uusien sukupolvien on saatava
kunnollista opetusta, jotta he itse voivat
hyödyntää teknologiaa tulonhankinnas-
saan.”

Osa läheteistä toimii jo näin. He ovat
perustaneet omia yrityksiään ja houkut-
televat asiakkaita sosiaalisessa mediassa,
ilman välikäsiä. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Kansainvälisten rikosten tutkinta vaatii vankkaa asiantuntijuutta

Justice Rapid Responseen tavoite on vähentää vakaviin kansainvälisiin rikoksiin syylistyneiden rankaisemattomuutta.

Sotarikokset, kansanmurhat ja rikokset ihmisyyttä vastaan ovat vakavimpia kansainvälisiä rikoksia, ja ne vaativat nopeaa, puolueetonta ja erityisen asiantuntevaa tutkintaa edetäkseen oikeuteen asti.

Tätä asiantuntijatarvetta tukemaan perustettiin vuonna 2009 Justice Rapid Response -järjestö JRR.

Sveitsin Genevestä käsin toimiva JRR tarjoaa kansainvälisille järjestöille, valtioille ja kansalaisjärjestöille asiantuntija-apua kaikkein vakavimpiin kansainvälisiin rikoksiin liittyviin tutkintoihin ja todisteiden turvaamiseen.

”JRR:n päätavoite on torjua rikoksiin syylistyneiden rankaisemattomuutta, eli toisin sanoen edistää syyllisten saattamista oikeuteen ja saada uhreille oikeutta”, vuodesta 2018 järjestöä johtanut **Nina Suomalainen** sanoo.

Herkät erityiskysymykset

”Toimintamme perusta on laaja asiantuntijarosteri, jonka hoitamisessa olemme viime aikoina keskittyneet erityisosaamisen vahvistamiseen tietyissä teemoissa”, Nina Suomalainen kertoo.

Justice Rapid Response tukee irakilaista Yazda-järjestöä, joka selvittää jesideihin kohdistuneita rikoksia. Kuvassa joukkohauta Solaghin kylässä Sinjarissa Pohjois-Irakissa.

JRR:n asiantuntijoita on tällä hetkellä yli 700. Tästä joukosta tarjotaan kulloiseenkin tutkintaan sopivaa osaamista.

Etenkin lapsen oikeudet on ollut nouseva teema, jossa asiantuntijoiden määrää on kasvatettu viime vuosina. Esimerkiksi lasten kuuleminen on aivan oma, herkkä osaamisalueensa.

Lapsen oikeuksien lisäksi seksuaali- ja sukupuoleen perustuvien (SGBV) rikosten tutkintaan annettava asiantuntija-apu on JRR:n toiminnan keskiössä.

JRR on lähettänyt SGBV-asiantuntijoita esimerkiksi Gambiaan ja Guatemalaan. Vuonna 2020 Kansainvälinen rikostuomioistuin ICC aloitti Malissa sukupuoleen perustuvaan vainoon liittyvän oikeudenkäynnin, jota edeltävissä tutkimuksissa JRR:n asiantuntijoilla oli keskeinen rooli.

Vastaavaa tapausta ei ole aiemmin käsitelty ICC:ssä, ja sen arvioidaan vaikuttavan merkittävästi siihen, että tyttöihin ja naisiin kohdistuvia rikoksia

”JRR:n päätavoite on edistää syyllisten saattamista oikeuteen ja saada uhreille oikeutta.”

– Nina Suomalainen

voidaan tulevaisuudessa tutkia esimerkiksi Afganistanissa, Syyriassa ja Nigeriassa.

Tukea kansalaisyhteiskunnalle

JRR:n kansalaisyhteiskuntaohjelma tukee kansalaisjärjestöjä ja muita toimijoita vahvistamalla niiden osaamista ihmis-oikeusloukkausten ja kansainvälisten rikosten dokumentoinnissa.

Koulutusta on annettu esimerkiksi irakilaiselle Yazda-järjestölle, joka on osallistunut jesideihin kohdistuneiden rikosten, kuten tyttöjen ja naisten orjuuttamisen, selvittämiseen identifioimalla avaintodistajia.

Nina Suomalaisen mukaan tarve JRR:n asiantuntijoille on kasvanut koko ajan. Rikoksiin liittyviä aineistoja on nykyisin yhä helpommin saatavilla muun muassa teknologian kehittymisen ansiosta, ja kansalaisyhteiskunnan toimijat ovat hyvin aktiivisia materiaalin keräämisessä.

”Meidän osaamistamme tarvitaan siinä, mitä materiaalille tehdään, mihin sitä välitetään ja miten sitä säilytetään, jotta siitä on hyötyä tutkinnassa”, Suomalainen kertoo.

Suomi on rahoittanut JRR:n toimintaa ja kuulunut sen johtokuntaan alusta alkaen. Suomi on myöntänyt sille 1,2 miljoonaa euroa kehitysyhteistyötukea vuosille 2021–2024. Lisäksi Suomi antaa JRR:lle korvamerkitsemätöntä yleistukea. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

Artikkeli on luettavissa ruotsiksi Kehitys-Utvecklingin verkkosivuilla [kehityslehti.fi](https://www.kehityslehti.fi).

JRR:n rekisterissä on yli

700
asiantuntijaa

Tutkintoihin lähetettiin

92
asiantuntijaa

Vuonna 2020 JRR osallistui

66
tutkintaan

Singelimusiikki viihdyttää ja valistaa

Tansaniassa Dar es Salaamin slummeissa kuunnellaan nopeatempoista singeliä, joka kertoo ihmisten arjen iloista ja suruista.

Singeliyhtye Jagwa Music harjoittelee Mwananyamalan slummissa Dar es Salaamissa. Sen jäseniä ovat Shukulu Mohamed (vas.), Mzee Rashidi Mbarak, Mwhni Ally, Adallah Said, Saidi Hamid ja Sultani Omari Vu.

On sunnuntai-iltapäivä Mwananyamalassa, yhdessä Tansanian suurimman kaupungin Dar es Salaamin slummeista. Muutama ihminen käyskentelee kujilla, joita reunustavat nuhjaantuneet yksikerroksiset betoni-asumukset. Yhdeltä kattoterassilta kuuluu nopeatempoista rumpumusiikkia, viljeleä kosketinsoitinkuvioita ja todella kiivastahtista laulua swahilin kielellä. 21-vuotias **Mubarak Ahmed** istuu hieman kauempana kotitalonsa edustalla. Hän pitää musiikista, jota kutsutaan singeliksi.

”Kaikki täällä rakastavat singeliä, niin nuoret kuin vanhatkin. Se kertoo meistä slummin asukkaista, se on elämämme suola.”

Singeli kehittyi Dar es Salaamin slummeissa parisenkymmentä vuotta sitten Tansanian rannikon perinteisestä heimomusiikista *mnandasta*, jota oli tapana soittaa häissä ja muissa katujuhliissa.

”Tekstit käsittelevät rakkautta ja arjen ongelmia. Tosin joidenkin artistien teksteissä kiroillaan niin paljon, etten voi kuunnella niitä vanhempien läheisyydessä. Mutta yleensä ne valistavat ja tiedottavat meille tärkeistä asioista”, Ahmed kertoo.

Tahti kiihtyy

Mwananyamalassa asuu arviolta 50 000 ihmistä, joista monen arkea leimaavat työttömyys, köyhyys, rikollisuus ja päihteet. Kattoterassilla harjoitteleva singeliyhtye Jagwa Music haluaa teksteillään estää etenkin nuoria päätyvästä elämässään sivuraiteelle.

”Kerromme, miten suojautua hiviltä ja käyttää kondomia. Kehotamme välttämään päihteitä ja rikoksia. Toisaalta laulamme myös avio-ongelmista”, kertoo yhtyeen kosketinsoitaja **Shukulu Mohamed**.

Kosketinsoitajan lisäksi kuuden keski-ikäisen miehen yhtye koostuu laulajasta, tamburiinin soittajasta ja

Singeliyhtye Jagwa Musicin solisti Mzee Rashidi Mbarak.

kolmesta rumpalista, joista yksi paukuttaa kepillä vanhaa puupallia.

Jagwa Music perustettiin 28 vuotta sitten, jolloin se soitti vielä *mnandaa*. Vuosien myötä musiikin tempo on kiihtynyt ja on nykyään jopa 300 iskua minuutissa.

”Singeli on nopeutettu versio *mnandasta*, ja sitä soitetaan kahdessa eri tahtilajissa samaan aikaan. *Mnandaa* soitetaan perinteisillä soittimilla, kun taas singalissa käytetään erilaisia soittimia. Lisäksi voidaan samplata, luopata ja lainata vaikutteita muista musiikkityyleistä, kuten tansanialaisesta hiphopista Bongo Flavasta”, kertoo laulaja **Mzee Rashidi Mbarak**.

Samplaamisessa päätetään osia muiden muusikoiden kappaleista, ja luoppamisessa niitä toistetaan jatkuvasti. Erilaisilla miksaus- ja äänisekoitusohjelmistoilla se onnistuu helposti.

Elektroninen singeli menestyykin hyvin Tansanian ja naapurimaiden klubimailmassa.

Yhä undergroundia

Jagwa Music ei kuitenkaan suunnittele vaihtoa elektroniseen musiikkiin vaan jatkaa vanhalla linjallaan. Yhtye on julkaissut 17 albumia ja esiintynyt festivaaleilla myös Euroopassa vuonna 2013. Tansaniassa se konsertoi viikoittain lähinnä Dar es Salaamissa.

Yhtyeen jäsenet elävät yhä musiikillaan vaikkakin köyhästi.

”Asumme edelleen slummissa. Tienestimme hupenevat monille välisille”, tamburiinin soittaja **Sultani Omari Vu** kertoo.

Osa uusista singelimuusikoista on suuria tähtiä, joilla on levytys sopimuksia. He löytävät kuulijakuntaa myös verkon suoratoistopalveluissa.

Silti suuri osa singelistä on undergroundia, jota soitetaan yksinkertaisissa kotistudioissa. Musiikkia levitetään sosiaalisessa mediassa ja tallennetaan muistitikuille, joita myydään slummien kaupoissa ja kioskeissa.

”Asiakkaat sitten kopioivat musiikin matkapuhelimiinsa tai polttavat CD-levylle”, Shukulu Mohamed kertoo.

Pakko tanssia

Jagwa Musicin harjoittelutilan alakerassa 40-vuotias neljän lapsen äiti **Anita Joniso** myy kaupassaan puhelukortteja.

”Singeli on fantastista musiikkia. En voi olla tanssimatta, kun kuulen sitä. On hienoa tanssia, pitää hauskaa ja kuunnella sanomaa samaan aikaan. Singelimuusikot ovat meidän viihdyttäjiämme, opettajiamme ja ääniämme yhteiskunnassa”, Joniso sanoo. •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja. Ruotsin kielestä suomentanut Tiina Kirkas.

Kirja

Väestökehitykseen voidaan vaikuttaa

Maailman väestönkasvu taittuu muutamassa vuosikymmenessä, jos vain lapset pääsevät kouluun ja naiset saavat lisääntymisterveyden neuvontaa ja palveluita.

YK:n viimeisin väestöennuste vuodelta 2019 on synkkää luettavaa: väestöpommi räjähtää viimeistään vuonna 2100, kun maailman ihmis-

populaatio kasvaa nykyisestä yli 7,8 miljardista lähes 11 miljardiin. Se taas tietää pahenevaa pulaa ruoasta, vedestä ja elintilasta.

Jo sitä ennen ilmasto on lämmennyt ja luonto kadonnut kiihtyvää vauhtia.

Kirjassaan *Minne menet ihminen?* sosiaalianthropologian dosentti **Minna Säävälä** kehottaa suhtautumaan maltillisesti tulevaisuuden kauhuskenaarioihin ja myös väestöennusteisiin.

Ensinnäkin nykyinen maailman väkiluku on vain arvio. Suomen kaltaisessa valtiossa on jokseenkin ajantasainen väestörekisteri, kun taas monissa muissa maissa turvaudutaan varsin epätarkkaan väestönlaskentaan. Tiedon keruussa, tallentamisessa ja käsittelyssä saattaa tapahtua virheitä, eivätkä määritelmäkään ole aina yhteismitallisia.

Paikoin myös vallanpitäjillä tai viranomaisilla on syytä tietoisesti liioitella tai vähätellä jonkin alueen asukasmäärän tai väestöryhmän suuruutta. Siitä voi olla hyötyä vaalitaistossa tai kilpailijoiden mitätöinnissä.

Toiseksi Säävälä huomauttaa, että menneisyyden ja nykytilanteen perusteella on käytännössä mahdotonta ennustaa, kuinka paljon maailmassa on ihmisiä 80 vuoden kuluttua.

Hän kysyykin, miten vuonna 1920 kukaan olisi osannut ennakoida maailman väkilukua vuonna 2000 ja ennen kaikkea suuria mullistuksia, jotka ovat viime vuosisadalla vaikuttaneet väestökehitykseen. Sellaisia ovat muiden muassa maailmansotien kuolemat ja toisen maailmansodan jälkeen syntyneet suuret ikäluokat, kuolleisuutta vähentäneet antibiootit ja rokotteet sekä syntyvyyttä alentanut hormonaalinen ehkäisy.

Nonenlaisia ennusteita

YK:n väestöennuste on tunnetuin mutta ei ainoa. Minna Säävälä mainitsee muun muassa tilasto- ja väestötieteilijä **Wolf-gang Lutzin** ennusteen, joka huomioi naisten koulutuksen yhteyden pienempään lapsimäärään. Lutz arvioikin, että vuonna 2100 maailman väestö olisi 9,3 miljardia eli huomattavasti vähemmän kuin YK:n ennusteessa.

Yhdysvaltalaisen Washingtonin yliopiston terveystieteilijöiden ennuste on sitäkin alhaisempi, koska koulutuksen

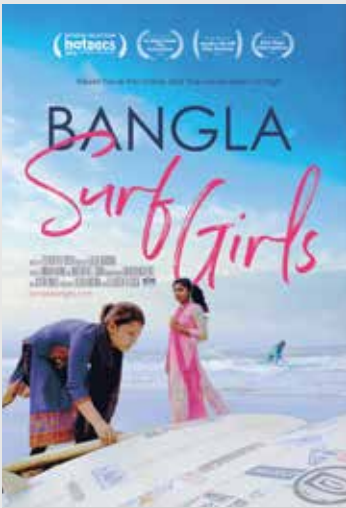
Minna Säävälä.
MINNE MENET IHMINEN?
MITÄ JOKAISEN TULISI
TIETÄÄ VÄESTÖILMIÖISTÄ.
GAUDEAMUS, 2021.

ohella se huomioi myös perhesuunnitelu- ja lisääntymisterveyspalveluiden vaikutukset väestökehitykseen.

Säävälä muistuttaakin, että jos YK:n kestävä kehityksen tavoitteiden mukaisesti vuoteen 2030 mennessä kaikki ihmiset saisivat peruskoulutuksen ja mahdollisuuden hyödyntää lisääntymisterveyspalveluita, maailman väkiluku kääntyisi laskuun vuonna 2050, ja vuosisadan lopussa ihmisiä olisi enää 6,3 miljardia eli puolitoista miljardia vähemmän kuin tänään.

Hän kuitenkin huomauttaa, että ilmastokriisin ja luontokadon torjuminen vaatii muutakin kuin väestönkasvun hillintää. Nykyistä pienemmälläkin ihmismäärällä on jo onnistuttu pilamaan maapallo osittain elinkelvottomaksi.

Minne menet ihminen? on yleistaajuinen ja monipuolinen teos väestöilmiöistä eli syntyvyydestä, kuolleisuudesta ja muuttoliikkeestä Suomessa ja globaalisti.

Elizabeth D. Costa.
BANGLA SURF GIRLS. DOCPOINT
HELSINKI DOCUMENTARY
FILM FESTIVAL 31.1.-6.2.2022.

Dokumentti

”Meri on paras ystäväni”

13-VUOTIAS Shobe asuu yksinhuoltaja-äitinsä kanssa Cox’s Bazarin rannikko-kaupungissa Bangladeshissa. Hän rakastaa merta, aaltoja ja lainelautailua yhdellä maailman pisimmistä luonnonhiekkarannoista. Tulevaisuus ei lupaa Shobelle kuitenkaan hyvää, sillä hänen sukulaisensa haluavat lähettää hänet töihin Arabian niemimaalle Omaniin. Matkaa varten hänelle väärennetään passi, johon iäksi merkitään 25 vuotta.

Myös **Suma** ja **Ayesha** kuuluvat paikalliseen surffikerhoon, johon poikkeuksellisesti hyväksytään poikien lisäksi tyttöjä. Heidäkin elämä koettelee monin tavoin: Suma on seitsemän-vuotiaasta lähtien kustantanut sairaan

äitinsä lääkkeet myymällä keitettyjä kananmunia rantaturisteille. Ayesha taas kauppa simpuikkakoristeita samaisille vapaa-ajan viettäville ja välttelee väkivaltaista isäänsä. Kaikki kolme tyttöä pakenevat arkaan veden varaan ja nauttivat hetken vapaudestaan.

”Meri on paras ystäväni”, Suma sanoo.

Elizabeth D. Costan dokumentti *Bangla Surf Girls* seuraa läheltä tyttöjen rohkeaa kamppailua unelmiensa toteuttamiseksi ympäristössä, joka kaikin keinoin koettaa nujertaa heidät. Keskiössä on myös surffikerhon perustaja **Rashed**, joka vastustaa yhteisön painostusta ja uskaltaa uskoa tyttöihin.

Essee

Afganistanista toisin silmin

TOIMITTAJA ja tietokirjailija **Anand Gopal** matkusti viime kesänä Helmandin maakuntaan eteläiseen Afganistaniin, joka oli päätyntä ääriliike Talebanin haltuun jo ennen pääkaupungin Kabulin elokuista valtausta. Gopal halusi tavata maaseutukylien naisia ja kuunnella heidän kokemuksiaan ja näkemyksiään Afganistanin viime vuosikymmenten tapahtumista. Hänestä se oli tärkeää, koska läntisessä mediassa näkyivät ja kuuluivat lähinnä kaupunkien naiset ja heidän huolensa.

Yksi Gopalin haastattelemista naisista on noin 40-vuotias **Shakira**, jonka siihenastinen elämä oli ollut silkkaa sotaa ja väkivaltaa. Hänen kotiseudullaan Sanginin laaksossa olivat mellastaneet niin neuvostosotilaat, paikalliset heimopäälliköt kuin viimeksi Yhdysvaltain johtaman liittouman asejoukotkin.

Shakira ei muistanut montakaan yötä, jonka hän olisi lapsineen saanut nukkua rauhassa.

Eniten Shakiraa oli järkyttänyt se, että 2000-luvun alussa saapuneet yhdysvaltalaiset olivat liittoutuneet laaksoa aiemmin terrorisoineen sotapäällikön kanssa. Sen sijaan, että olisivat suojelleet

naisia ja lapsia, he antoivat vanhan mielivallan jatkua.

”Yhdysvaltalaiset eivät tuoneet meille mitään oikeuksia. He tulivat, tappelivat, tappoivat ja lähtivät”, yksi Gopalin haastattelemista naisista kiteyttää.

Yhdysvaltalaisessa *The New Yorker* -aikakauslehdessä julkaisemassaan esseessä *The Other Afghan Women* Gopal ymmärtää naisia, joille vuosia jatkuneen pelon ja kuoleman jälkeen Taleban saattaa näyttäytyä rauhaisalta vaihtoehdolta.

”Heidän sääntönsä on selvä: me emme tapa teitä, kunhan te vain tottelette meitä”, eräs naisista sanoo.

Shakira ainakin haluaisi uskoa vihdoinkin tulevaisuuteensa, sillä ”mitä mieltä tässä kaikessa muuten olisi ollut”, hän toteaa.

”Heidän sääntönsä on selvä: me emme tapa teitä, kunhan te vain tottelette meitä.”

Anand Gopal.
THE OTHER
AFGHAN WOMEN.
THE NEW YORKER,
6.9.2021.

FAKTAT PÖYTÄÄN

Noora Mäkelä oppi Keniassa, kuinka tärkeää tiedon kerääminen on kehitystulosten arvioinnissa.

”**VIUONNA 2016** irtisanouduin teleyhtiö Telialta, jossa olin työskennellyt projektipäällikkönä reilut kymmenen vuotta. Halusin keskittyä opintoihini, jotka olin aloittanut työn ohessa. Pääaineeni oli maantiede, jonka lisäksi luin yritysvastuuta ja kehityspolitiikkaa. Halusin jättää kaupallisen alan. Kehitysyhteistyö tuntui kiehtovalta.

Olin 37-vuotias, kun pääsin harjoittelijaksi Suomen Kenian-suurlähetystöön Nairobissa. Sieltä siirryin vapaaehtoistyöhön YK:n siirtolaisuusjärjestö IOM:ään, ensin Kenian maatoimistoon ja sitten Itä-Afrikan ja Afrikan sarven aluetoimistoon.

Tein jälleen työtä projektien parissa, tosin ne olivat kuin eri planeetoilta.

IOM:ssä seurasin projekteja, jotta ne saavuttaisivat tavoitteensa, ja arvioin niiden tuloksia, jotta työtä voitaisiin kehittää. Tehdävänä oli tukea hätäapua, kuten tarpeiden kartoitusta ja tarvikkeiden jakamista, sekä paikallisten hallintojen työtä, kuten ihmis-kaupan ehkäisemistä työsiirtolaisuudessa ja kestävää sopeutumista ilmastonmuutokseen.

Tunsin työskenteleväni arvojeni mukaisesti. Haluan edistää ihmisoikeuksia, tukea ihmisiä ja heidän oikeuksiensa toteutumista haavoittuvissa tilanteissa.

KEVÄÄLLÄ 2018 tulvavesi valtasi Tanajoen, Isiolon ja Kilifin piirikunnat Kenian koillisosassa, ja asukkaat joutuivat jättämään kotinsa. IOM oli järjestämässä hätämajoitusta ja jakoi tarvikkeita, kuten huopia, vaatteita, keittiötarvikkeita ja saippuaa.

Syksyllä lähdin tulva-alueelle. Johdin siellä hätäaputarvikkeiden jakamisen jälkiseurantaa.

Mukanani oli valmis työkalupakki, etukäteen mietittyjä kysymyksiä avun tuloksellisuudesta. Kuten: Tiesittekö, että tarvikkeita jaettaisiin? Vastasivatko ne tarpeitanne? Olitteko tyytyväisiä, ja jos ette, niin mitä olisitte toivoneet?

Analysoin kerätyn tiedon ja kirjoitin siitä raportin, joka jaettiin yhteistyökumppaneille, kuten

Artikkeli on luettavissa ruotsiksi Kehitys-Utvecklingin verkkosivuilla kehityislehti.fi.

Kenian Punaiselle Ristille, YK-järjestöille ja Kenian hallinnolle. Kenia oli uusimassa viisivuotista suoja- ja hätäaputarvikkeiden strategiaansa, ja raportista oli hyötyä sen kehittämisessä.

TIETO JA TODISTEET, kuten haastattelut ja kyselytutkimukset, ovat tärkeitä tuloksellisuuden arvioimiseksi. Tiesin toki tämän, mutta käsitykseni siitä vahvistui entisestään Keniassa.

Tilastotietoa ei ole aina saatavilla, ja jos on, se ei ole välttämättä kattavaa. Käytännössä kaikki tieto on kerättävä joko paikalliselta yhteisöltä tai yhteistyökumppaneilta, kuten muilta järjestöiltä ja paikalliselta hallinnolta.

Muuta tietä ei ole. Projektin tulosten pitää pohjautua pitävään tietoon ja todisteisiin.” •

Kirjoittaja on vapaa toimittaja.

NOORA MÄKELÄ, 41

Koulutus Filosofian maisteri Turun yliopistosta vuonna 2019 ja tradenomi Pirkanmaan ammattikorkeakoulusta vuonna 2002. Suorittaa saksalaisessa Saarbrückenin yliopistossa etänä maisterin tutkintoa, joka liittyy projektien arviointiin **Työskenteli** Asiantuntijana YK:n siirtolaisuusjärjestö IOM:n projektien seuranta- ja arviointityössä Kenian maatoimistossa ja Itä-Afrikan ja Afrikan sarven aluetoimistossa vuosina 2017–2020

Jatkoi Itsenäisenä konsulttina IOM:lle heinäkuun 2021 alkuun asti, jolloin siirtyi IOM:n ohjelmakoordinaattoriksi Itä-Afrikan ja Afrikan sarven aluetoimistoon

Veden vallassa

RAMSES MORALES IZQUIERDO on kuubalainen pilapiirtäjä.

Ulkoministeriö
Utrikesministeriet

Graafit
esittävät mihin,
kenelle ja
milloin varoja
on käytetty.

Minkälaiseen
kehitysyhteistyöhön
Suomi osallistuu
Mosambikissa?

Millä summalla
Suomi tukee
YK-järjestöjä?

Missä
Suomi tukee
kouluopetusta?

Yli
12 000
kehitysyhteistyön
päätoista

Tutki tilastoja: **OpenAid.fi** – kehitysyhteistyön tietopankki